

קדישת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז • דרישת ציון על טהרת הקודש
גליון כ"ו, השו"ן 'התשע"ח • מופץ ב"מ 20,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

להתאחד יחד כל העומדים על בסיס התורה בכדי להבטיח את שלטון התורה בחוקי המדינה - זהו דבר הכרחי! ...

בני הישיבה הקדושה בחברון, נהרגו באכזריות נוראה בהיכל ה'. בירושלים עיר קודשנו, בצפת ובחיפה וברוב המושבות, נפלו קורבנות למאות, אשר מסרו נפשם להציל את אחיהם מחרב מרצחים, ואת היישוב מכיליון... הערביים הפראים לא הרוו צמאונם בנחלי דם, וידו פרש צר על כל היישוב להרסו ולהחריבו, מבלי השאיר ניר לבית ישראל בארץ ישראל ח"ו. ובשצף קצף הוא הולך בהמון אלפיו להחריב עד היסוד את היישוב והמושבות

המשך בעמוד הבא

בנוגע להצעת החוקה של שלטון התורה בארץ ישראל אם תצא אל הפועל המדינה העברית, ראוי שיתאחדו כעת כל הזרמים העומדים על בסיס התורה לעבד חוקה מתאימה למגמותינו... עתה, נחוץ מאוד שיעבדו את תוכן החוקה, שתהיה מוכנה בטרם שיתוועדו יחד גדולי הרבנים לטכס עצה בזה. אחשוב, כי בוודאי יזדרזו בעניין הגדול הזה, וה' יתקנם בעצה טובה למען עם ישראל ודת קודשנו...

באשר לרגל הצעת יסוד מלוכה יהודית בארץ הקודש, אם תצא אל הפועל, ההכרח

<p>ספר 'זיואל משה' הרב חיים וחב ה</p>	<p>דבר העורך הרב יהודה אפשטיין ג</p>	<p>דעת תורה מרן רבי חיים עוזר זצ"ל א</p>
<p>מבצע "שרי המאה" יוצא לדרך! יג</p>	<p>מסילת ציון הרב אליהו ברים י</p>	<p>משפטי ציון הרב אברהם הימן ז</p>
<p>ימי ציון הרב יעקב גליס כג</p>	<p>דעת ציון הרב יהודה אפשטיין כ</p>	<p>עליית תלמידי הגר"א הרב חיים פרידמן יד</p>
<p>חזון ציון הרב רפאל ספייער כב</p>	<p>ולאום מלאום יאמץ הרב נפתלי סופר כח</p>	<p>בענין שם ה' הרב מנשה ברייסוף כה</p>

מוקדש לזכר נשמת לאה מרים בת ר' ישראל • ולרפו"ש עבוד משה יהושע בן יונינה בתשח"י

דרישה". והנה בזמן האחרון הצליח ה' בידי חכמי וגדולי ישראל לתת לנו שורש בארץ אבותינו... ראו גאוני זמננו לתקן ולקבוע תקנות לחזק את יישוב ארץ הקודש אשר כל תקוות עמנו וחי אלפי נפשות תלויות בה...

הטעם ונימוק שמפרסמים אחינו תמימי דעים שאינם רוצים בחלוקה או במלכות באיזה חלק קטן לפי שתהיה ידי החופשיים על העליונה – לא היה נכון לפרסם. כי יתנו בזה מקום למצוא עלילות על אחינו שומרי תורה שרוצים יותר להיות כפופים לעם אחר מאשר לאחינו.

בזכות יישוב ארץ ישראל ושמירת קדושתה, יעזור הבוחר בציון וירושלים, להשיב שבות עמו כבראשונה, לשלוח לנו משיחו הולך תמים ולגאלנו גאולה שלמה במהרה, בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, אמן.

מתוך כמה ממכתביו [הוצאו גם בספר אגרות רצנו חיים עוזר, שער ארץ ישראל]

הרבות, אשר רבות עמלו בוניו בו, כיובל שנים, להפוך חרבות שממה ליישובים ולתל תלפיות...

אחים יקרים! לא עת לחשות ולשבת בחיבוק ידים! מלבד דברי הצומות וזעקתם לפני אבינו שבשמים לרחם על פליטתנו על אחינו הנתונים בצרה ומצוקה, חובתנו הגדולה והקדושה בשעה זו לחוש לעזרה מהירה לאחינו בארץ הקדושה, כולנו, כאיש אחד, להתאחד לעבודת עזרה ענקית, לחבש הפצועים... להקים הנהרסות ולבנות הנחרבות. בכל עיר ועיר על הרבנים והעסקנים לא לאחר אף רגע ולגשת תיכף לעבודת ההצלה. חושו אחים! אל תרפו ידיכם, הושיטו עזרה תכופה לאחינו יושבי הארץ הקדושה.

ווילנא כ"ז שבט תרצ"ט.

בימים האלה אשר זכויות עם ישראל על ארץ ישראל שקולות בפלס באסיפת העמים בלונדון, אנו צריכים לרחמים גדולים לפני אדון כל, שיטה לב מלכים ושרים לטובה, ויכירו זכויותינו הקודמות על הארץ הטובה הזאת.

ארצנו הקדושה, ארץ ישראל, נתונה היא לנו מאת אדון העולם, מעת אשר כרת את אברהם ברית לאמור: "לזרעך נתתי את הארץ הזאת", גם אשר אחריו, בעוונותינו, גלינו מארצנו – לא נתיאשו ממנה חס ושלום, בכל יום ויום שגורה היא על שפתינו בתפילותינו, ועדיין ירושה היא לנו מאבותינו!...

עוד יזכרו גולי ציון בכל ארצות פזוריהם את השבועה אשר נשבעו ביום תוכחה – יום עזבם ארץ חמדה – אם אשכחן ירושלים, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, ועוד היום בעת שמחתם – יזכרוה, גם בעת תפילתם יכוונו את ליבם נגד ירושלים, ומאז ועד עתה שקדו חכמי ישראל בכל דור לעשות תקנות וזכרונות לקרב לבות בני הגולה לציון בית חיינו, כמאמרם ז"ל "מניין דעבידין זכר למקדש, שנאמר ציון דורש אין לה – מכלל דבעי

הרב עובדיה יוסף:
"חוב גמור על כל מי שחרד לדבר ה' לעלות לארצנו הקדושה"

הרב יהושע בנימין זילבר:
"גם בתקופה זו בשלטון החופשיים לא נפרטנו ממצוה זו."

חובת העליה לארץ ישראל

ספר חדש

גדולי התורה והחסידי' קוראים לעם ישראל לעלות לארצנו הקדושה

הרב שלמה זלמן אויברג, שותף ציון אליעזר, החתם סופר, העבץ, התשפ"ב, המכתב מאליהו, האדמור מצאנז, הרב יוסף חיים זוננפלד, הרב איסר יהודה אונטרמן, האדמור מגור, האדמור מוסקטשוב, הנציב מוולין, הרב משה כלפון הכהן, הרב יצחק אלעזר, השד"ח חסד, ועוד רבנים קוראים לעליה לארץ ישראל.

להשגת הספר 052-7675321

דבר העורך הרב יהודה אפשטיין

במה זו מדי חודש בחודשו
- דומה שנשכחו אותן
אמיתות יסודיות.
רבים היהודים אשר
בהליכותיהם, במלבושם
ובפעולתם דבקים בבוראם על

כל צעד ושעל, ובכך הם נבדלים מהגוי,
אולם כאשר שואלים אותם על צורת החיים של
כלל האומה - כיצד לכוון שלטון, כיצד להעמיד
כלכלה, כיצד להתייחס לאויב המאיים לכלותנו,
כיצד לקיים סדר ציבורי - לפתע הם פונים לאותם
בורות נשברים של הגויים הערלים. בנקודה זו
מונח העיוות שיצרה הגלות לעמנו, כאשר מושג
האומה הלך ונטשטש, עד שניתן למצוא יהודים
יראים ושלמים, הסוברים, כי היהדות אינה אלא
'דת'. זו, אגב, הייתה טענתם הראשונית של
הרפורמים כשהקימו את תנועתם. הם השליכו
את מושג הלאום היהודי, ורק כעבור שנים
השליכו גם את הדת.

בבאור מושג הלאום היהודי עוסק הרב
נפתלי סופר עוד מחודש אלול, וכאן הוא מביא
לידי מיצוי את דבריו, כאשר הוא מתאר הן את
מושג הלאום בכלל והן את מה שמייחד את הלאום
היהודי, תוך מתקפה חריפה על התנועה הציונית,
אשר התימרה לשנות את מהות האומה. בדבריו
מתבאר מדוע דווקא אנו, החרדים לדבר ה',
מוכרחים להרים על נס את הענין הלאומי באופן
שהוא יקבל את הצביון המקורי של עם ישראל.

הרב מנשה בן־יוסף אף הוא עוסק בבאור
המהות של עם ישראל, אמנם ברובד פנימי יותר,
וזאת על־ידי באור שם ה' - השם המיוחד בו
נתגלה לעמו בחירו. מדבריו נלמד, שאף ידיעת
שמו כרוכה בהבנת היעוד שלנו כאומה.

גם בדעת תורה המובאת ממרן הגאון רבי חיים
עוזר זצ"ל רואים בעליל את ההבנה, שאיננו קובץ
יחידים, אלא אומה שלמה העובדת את בוראה.

הרב רפאל ספייער ממשיך בביאורו על ספר
ירמיהו, והפעם נלמד על החשיבות להיענות
לקריאת ה' בעת פקידה ולרשת את הארץ.

ימי החגים המרוממים
כבר מאחורינו, ובני
התשחורת שבים אל
תלמודם בישיבות
הקדושות לזמן חורף,
בו יצללו בעומק סוגיות

הגמרא על־מנת להבין לאשורו את דבר
ה' המתגלה בתורה שבעל־פה. ועל־אף תחושת
ה'ירידה' אחר הימים הנוראים וחג הסוכות, ואחר
כל אלו - שמיני עצרת בו נתיחדנו עם בוראנו
ועם התורה הקדושה - לאמתו של דבר אין כאן
כל ירידה, משום שתורתנו - תורת אמת - מחייבת
אותנו על כל צעד ושעל בחיים. בכך היא נבדלת
מה'דתות' למיניהן, אשר מתמרות להעלות
את האדם לפסגות רוחניות, אולם פסגות אלו
'מושגות' רק בזמנים מיוחדים ורק על־ידי אנשים
מסוימים, ולאמתו של דבר אין אלא אשליה
דמיונית. כנגד גישה זו, הוראה ב'דת' דבר נבדל
מהחיים ו'מרומם ונשגב' ביחס אליהם, מכריזה
תורתנו הקדושה - **בְּכָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֹּר אֶת־
שְׁמִי אָבוֹא אֵלַיךְ וַיִּבְרַכְתֶּיךָ** (שמות כ', כ"ב). וכן מובא
בפסיקתא רבתי פיסקא מ"ג - "אמר הקדוש
ברוך הוא - היו זהירים מברכים אותי על כל דבר,
ואם הייתם זהירים בברכות, אף אני בא אצלכם
ומברך אתכם, שנאמר 'בכל מקום אשר אזכיר את
שמי אבוא אליך וברכתך'". מאה ברכות שתקן
דוד מלכנו לברך בכל יום קושרות אותנו בכל
משעול בחיים לבורא עולם, ויותר מכך - לימוד
התורה, אשר מקיף כל פרט ופרט בחיים. מקדש
ה' חולש על כל הבריאה, והיהודי בביתו פנימה
קשור אל הקודש בכל נימי נפשו - וראה בענין זה
באורו הנפלא של רש"ר הירש לשמות ו', ז', שם
פרש את הכתוב בירמיה ז', ד'.

רעיון יסודי זה הבדיל מאז ומעולם בין
היהדות לבין כל דת או פילוסופיה אשר התימרה
להביא אמת לעולם. בכך נבדל היהודי מהגוי בכל
תחום בחיים - בשבתותיו ובמועדיו, במאכלו
ובמשתהו, בחיי המשפחה שלו ובמסחרו, במשאו
ובמתנו עם הבריות ובכל תנועה מחייו. ביחס
ליחיד הדברים היו ברורים מאז ומעולם. אולם
ביחס לאומה, כפי שאנו משתדלים להתריע מעל

לעמוד על אירועי התקופה לאור ההבנה שאנחנו
אומה בארצה המייצגת את בורא עולם.

במוסף שיצא לאור לקראת חג הסוכות
מטעם העיתון "יתד נאמן" התפרסמה כתבה
המבקשת לערער על מה שידוע לכל קוראי
"קדושת ציון", כי תלמידי הגר"א באו לכאן
מתוך מסירות נפש בכדי לכבוש את ארץ-ישראל
ולכונן בה את מלכות התורה. תחת זאת, הציגו
תמונה, ולפיה אותה עליה הייתה כעין הגירה
רגילה של יהודים מפולין לרוסיה, ללא כל מימד
'משיחי'. לנוכח טענה זו והפרסום שלה ברבים,
השחזו מיודענו הרב חיים פרידמן את מקלדתו
והוציא תחת ידו מאמר המבאר בטוב טעם
ובראיות מרובות את האמת ההיסטורית, אליה
לא ניתן להתכחש.

ולפני סיום, לא נשכח את המבצע החשוב
עליה מכריזה אגודת 'קדושת ציון' - מבצע 'שרי
המאה', אשר נועד להבטיח את חלוקת העלון
והגעתו לכל היעדים ברחבי הארץ ואף בתפוצות.

חודש טוב,
העורך

מדורו של הרב חיים והב, 'ריב ציון', העוסק
בספר 'זיואל משה', שכה רבים שאלו אודותיו,
חוזר הפעם עם שאלות מהקוראים ותשובת הרב
והב כדרכו בקודש, ללא משוא פנים ומתוך סברה
ישרה וקריאה מדוקדקת במקורות.

בספרו של הרב יעקב גליס, המובא במדור
'ימי ציון' אנו למדים על השתקקות האומה
לארצה אף בתקופות היסטוריות, בהן רב הנעלם
על הגלוי.

הרב אליהו ברים ממשיך להדריכנו במסילה
הישרה, המישירה לבות בני אדם כלפי אביהם
שבשמים, והפעם נגלה כיצד על-אף היותה של
התורה אחת לכולם, הרי שהנסיגות שכל אחד
עומד בהם והאתגרים העומדים בפניו הם יחודיים
לכל אחד ואחד.

הרב אברהם הימן נכנס כדרכו לעומק סוגיית
העמדת שלטון התורה, והפעם הוא מברר את
מקחו של אביר המפרשים מהר"י אברבנאל, אשר
היה יחודי בגישתו לשלטון התורני בכך ששלל
בעיקרון את המלוכה.

עבדכם הנאמן משתדל במדור "דעת ציון"

זיכוי הרבים

ניתן לתרום לאגודת "קדושת
ציון" גם באמצעות:

קהילות

20,000 עורזקים!

העלון "קדושת ציון" מופץ
בכל ריכוזי היהדות החרדית
בארץ וכן במקומות המרכזיים
באר"ב ב-20,000 עותקים.
לפרסומות נא ליצור קשר במייל

yyy7@neto.bezeqint.net

בענין הספר 'ויואל משה' הרב חיים והב [פרק י"א]

למעשה היום^[**], שהרי
אנו פה, ועולים מכל
מקום לא"י בלי התנגדות.
וממילא שבועה ליתא.

אלא מה רצונך לומר,
שמכיוון שיש שעלו

שלא כדין, א"כ אף הבאים אחריהם אסורים
הם לעלות מכיוון שבאו מכח הראשונים? אין אלו
אלא דברי נביאות.

ודע, שאף אותם שעלו לארץ נגד רצון המנדט
הבריטי - לא ברור כלל אם עברו על
השבועה, ואף שידוע שאותם שארגנו את מבצעי
ההעפלה לא שאלו לדעת תורה ולא כוונו
מעשיהם עפ"י ההלכה, עדיין יש לעיין טובא
בדבר זה. ונקדים סקירה היסטורית קצרה ונחוצה.

לאחר ארבע מאות שנות שליטה בארץ ישראל
נכנע השלטון העות'מאני בפני הבריטים.
השטחים אשר נכבשו מהם נחלקו בין צרפת ואנגליה.

לאחר מלחמת העולם הראשונה הוקם חבר
הלאומים (שלימים נקרא האו"ם),
שהחליט כי עמים אשר עדיין אינם מסוגלים
להקים שלטון עצמאי ויציב ישלטו בידי עמים
מפותחים יותר, עד שיתבסס השלטון המקומי
ויתאפשר להעביר אליו את השלטון באופן מוחלט.

ואכן - ב- 1920 הוקמה ועידת סאן רמו^[***], ובה
הוחלט שבריטניה תקבל מאת האו"ם

[**] וכמו שאמר הגר"י אדלשטיין שאין מצד השבועות
שום נ"מ למעשה ולכן אין טעם לעסוק בהן, ושהתנגדותו
של הגרא"מ שך למגורים ביש"ע היתה משום הסכנה
שבדבר (הוצא בחוברת 'דעות גדוליו הפוסקים על שבועת הגלות', עמ' 23).

[***] היא ועידת סאן רמו שעליה כתב בעל האור
שמח' (נמכתב שפורסם ב"התור" תרפ"ח), וז"ל: "אמנם כעת
הסיבה ההשגחה אשר באסיפת הממלכות הנאורות בסאן
רמו ניתן צו אשר ארץ ישראל תהיה לעם ישראל, וכיון
שסר פחד השבועות וברשיון המלכים קמה מצות ישוב
א"י ששקולה כנגד כל מצוות שבתורה למקומה. ומצווה
על כל איש לסייע בכל יכולתו לקיים מצווה זו, ואולי על
זה נאמר (וימיה ל') עד מתי תתחמקין".

כמו שכתבנו בגליון הקודם,
אנו ממשיכים להביא
מכתבים ושאלות שנשלחו
אלי עקב המאמר הנ"ל.
ועתה ניתנה ראש למכתבו
של הרב ש.ו.ג - שאכנהו ולא
אדעהו - אשר כתב קונטרס בשם 'שיב
לציון', ובו השגות על רוב דבריו.

והנה, להביא את כל שאלותי ותשובתי לא
תמיד ימצא בהם טעם הקורא, מכיון
שעליו להיות מונח במאמר ובראיותיו כדי להבין
היטב את הקושיא והתרוץ. לכן אמרתי אני אל
לבי להביא כמה מהשגותי בלבד, שבהן יש
תועלת כללית לקורא, ומהן ובהן יתבררו יסודות
בסוגיא זו^[*].

והנה בחרתי להביא שתי שאלות משאלותי
הנוגעות בכמה עובדות היסטוריות,
שחושבני שתועלתן לכלל הקוראים. וזו לשונו:

ותחילת דברי הרב המשיג הינם על דברי
הרב צספר על כך שמה שאין לעלות לא"י בחומה
היינו אפילו צרעות העמים, והשיג עליו מדברי
הגר"ח פלאג'י, ה"אצני מזר", "הכפתור ופרח"
והמהרש"א הרב מינצברג וה"אור שמח".

והנה התעלם הרב המשיג מכמה וכמה
דברים. הלא אף חי נימא דצרעות יהיה מותר
לעלות, מ"מ צודאי היה אף עליות שלא היו
צרעות. ושהיו נגד השבועה, כגון עליית ספינות
המעפילים, שזה ודאי שלא היה צרישיון האומות,
דהיינו שחלק מהתקצולתנו לפה אף לפי דברי
הרב המשיג הייתה נגד השבועות.

תשובה

לא הבנתי מהי קושייתך, שהרי אם רצונך לדון מה
היה בעבר, מאי דהוה הוה, ואין שום נ"מ

[*] עם זאת, הרוצה להעמיק בסוגיא זו ולראות את מאמרי
שהתפרסמו עד כה ואת תגובתו אליהם ואת תגובתי אליו
יכול לקבלם בכתובת זו jhhouv@gmail.com

על מנת לכבוש את הארץ וממילא לפי הכפתור ופרה אמנם עלייה צרעות מותרת אבל עליית הליונים הייתה אכזרה מלבד מה דאמרנו על ענין המעפילים שהיה צודאי שלא צרעות.

תשובה

ג כן במחילה לא הבנתי דבריו. שהרי בעליה על מנת לכבוש מדובר שישנה ישות ריבונית בארץ, ואנו עולים וכובשים אותה מידם.

אך במקרה דנן לא נגע ולא פגע, שהרי הארץ נכבשה ע"י האנגלים מיד התורכים. ואותם אדוני הארץ ברשות חבר העמים הם שהחליטו ליתן לנו את הארץ מכמה סיבות, ואחת מהן סיבה דתית^[***] הנעוצה בזיקתם לתנ"ך של ראש הממשלה הבריטי לוי ג'ורג' ושר החוץ שלו ג'יימס בלפור.

וכמו שכתב אחד מבכיריהם, קולונל סקוט שמו (מגילת הגדה עמ' 231):

"בחלקה של אנגליה נפל כבוד גדול. קרענו דף מן התנ"ך אשר עליו חרותה הנבואה העתיקה ביותר, ועל השטר של הלאהם הוספנו את ערבותו של העם האנגלי".

ואל תשתבש לומר, שהערבים שהיו אז בארץ היו בעלי הארץ. כי מעולם לא שלטו

מנדט (פי' יפוי כח) על ארץ ישראל ועבר הירדן במטרה ליישם את הצהרת בלפור^[*].

התחייבות בריטניה בשלטון המנדט היתה בין השאר "להקל על עליית יהודים לארץ ישראל ולגרום ליישוב צפוף של יהודים בכל חלקיה, כולל אדמות מדינה ושטחי בור שאינם נדרשים למטרה אחרת"^[**].

והנה, ברגע שהתחילו הערבים יושבי הארץ להתקומם על השלטון הבריטי ולטעון לקיפוח וכו' והחלו בשורת מעשי טרור נגד הבריטים והיהודים, החלו הבריטים להשתמט מחובתם והגבילו את העליה וכו', ועל בסיס זה הוקמו הארגונים המחתרתיים, אשר בין השאר ארגנו את מבצעי ההעפלה שהזכרת. עד כאן סקירה היסטורית זריזה. ולסיכום:

א. א"י ניתנה מחבר העמים (האו"ם דאז) לבריטים.

ב. היא ניתנה להם בתורת פקדון ויפוי כח בלבד, עד אשר יתכונן שלטון יהודי יציב בא"י.

ג. שלטון המנדט לא קיים את התחייבויותיו כראוי (דבר שאינו נתון במחלוקת) והגביל את העליה.

ד. מכיוון שכך עלו יהודים שלא ברצון הבריטים.

והנה אני לכשעצמי איני רואה בכך עבירה על השבועות, שהרי היהודים עלו ברשות האומות, ורק המנדט - שכשמו כן הוא - רק מיופה כח - החליט מה שהחליט.

שאלה ב

ומה שהצו מדברי הכפתור ופרה שמתיר עליה שלא ע"מ לכבוש הנה אם למעשה יש תשובה דלאל כל עליית הליונים לפה היא הייתה

[*] ויש לך לידע, שבהצהרה זו דובר על נתינת כל ארץ ישראל כולל עבר הירדן לעם היהודי, ואכמ"ל.

[**] סעיף 6 לכתב המנדט.

[***] וכעין זה אנו רואים בדברי נשיא ארה"ב דאז הארי טרומן, שהכיר במדינת היהודים דקות לאחר הכרזתה: **"אני** לכם מה הניע אותי לעשות מה שעשיתי. אני חונכתי על התנ"ך. אמי לימדה אותי את ספר הספרים עוד מרם שהגעתי לגיל בית ספר. ואני נזכרתי שנאמר בחומש שה' הבטיח ליעקב "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך". וכאשר הענין הזה עלה על הפרק נזכרתי באותו פס' ובהבטחות אלוהיות אחרות שניתנו ליהודים על א"י, וגם בחזונו של נביאי ישראל בדבר ארץ הקודש, ואמרתי לעצמי 'אם בכחך לתת יד שהבטחות אלוהיות אלה תתקיימה, איזה זכיה גדולה מזו יכולה להתרחש לך? וניסיתי לעשות מה שעשיתי"

(עיתון ה'סופר', י"ז עטת ה'תש"ג).

משפטי ציון

הרב אברהם הימן

[חלק ד']

העולם לא היה מגיע לתיקונו, דוגמא לכך היא פרוזבול שתיקן (הלל).

הרמב"ם, לעומת

זאת, מנע ממשפט המלך להתפשט כמערכת מקבילה לדיני התורה, שהרי גם הסמכות שיש למלך לענוש מעבר לדיני התורה מוגבלת אך ורק למקרים של שפיכות דמים, וגם אז הסמכות הזו אינה נחלתו הבלעדית, אלא אותה רשות נתונה גם לסנהדרין ובתי הדין. ואמנם נראה מדבריו, שתפקידו העיקרי של המלך האידיאלי, מעבר לתפקיד הפוליטי והמדיני, הוא להיות מורה דרך ומשפיע רוחני לעם [ועוד יש בזה אריכות דברים על המחלוקת בין שיטת הרמב"ם לדין ואכמ"ל]. והבאנו, שהשל"ה נקט כהר"ן, וכן נקט הגר"ח ע גרודז'ינסקי, והגרי"א ה' הרצוג נחלק עליו ונקט כהרמב"ם, וז"ל - "הלא כל התורה כולה מפני תיקון העולם, ואיך קבעה התורה הקדושה לכתחילה משטר משפטי שצריך להשלימו ע"י דין המלך או הממשלה לשם תיקון העולם" (שם עמ' 169).

דעה אחרת לגמרי בכל נושא המלוכה, היא שיטת מהר"י אברבנאל בפירושו על התורה פ' פ' פרשת שופטים (דברים י"ז ע"י) ובביאורו לנ"ך בספר שמואל (ש"ס ח' ד-ג). הוא נוקט, שפרשת שום תשים עליך מלך היא רשות ואינה מצות עשה, כעין שמצינו בפרשת יפת תואר, עליה נאמר כי לא דברה תורה אלא כנגד היצר, ועיקר חטאתם של בני ישראל בשאלם מלך בימי שמואל הייתה על עצם הרצון למלך, וז"ל (ש"ס ח' ט) - "וכל זה יורה שהמלך בסתם יהיה מאיזה אופן שיהיה היה רעה גדולה והוא עוון פלילי".

בפרק האחרון ביארנו

את שיטות הרמב"ם והר"ן, שלדעת שניהם צורת השלטון הראויה היא שלטון מלוכני, שכן הוא ציווי התורה - "שום תשים עליך מלך". ושניהם למדו, שהיא מצות עשה מן התורה, אולם על אופי ההנהגה והסמכות נחלקו ביניהם.

לדעת הר"ן תכלית שימת המלך היא כדי לשמור על תיקון העולם והנהגת המדינה בסדר נאות "ונמצא שמינוי המלכות שוה בישראל וביתר האומות", ולשם כך הופרדו הסמכויות של המלך והסנהדרין, כי בעוד הסנהדרין ובתי הדין פוסקים אך ורק עפ"י משפט התורה בכל חוקיה ומצוותיה, למלך נתונה הסמכות לחרוג ממשפט התורה כפי צורך השעה, ומשתמע שאפילו לתקן תקנות קבועות וליצור מערכת משפטית מופרדת, נוספת, לצד משפט התורה, כמו שכתב הגר"ח ע גרודז'ינסקי (במכתבו להג"ח סלוי ה'ת"ק ע"פ ספרו 'תחוקה לישראל עפ"י התורה' כרך 3' עמ' 75 הערה 1), וז"ל - "בנוגע לגניבות וגזילות ושאר יסודות עונשין, היה משפט המלוכה מיוחד מלבד הבי"ד הדנים עפ"י תורה כי באמת קשה הרבה לתקנת המדינה שהגנב יפטר א"ע בכפל וכו' וע"כ שבכגון זה צריך לתקן תקנת המדינה" [וראו כאן להבהיר, כי לדעת הר"ן אין בכך כל הודאה ח"ו באוזלת ידה של התורה, שהרי התורה עצמה חוקקה את שני המוסדות הללו כאחד, "ומפני שסידור המדיני לא ישלם בזה לבדו השלים ה' את תקונו במצות המלך". אילו ייסדה רק את משפט התורה האידיאלי לא היה מתקיים הסדר החברתי, ואילו ייסדה רק את המשפט המדיני לא היינו נגאלים

המשך בענין הספר ויואל משה

הערכים ואל תשתבש לומר, שהערכים שהיו אז בארץ היו בעלי הארץ. כי מעולם לא שלטו הערבים (הנקראים היום בשם פלשתינאים) בארץ חמדה. וכמו שכתב אחד החוקרים: "מעולם לא היה שלטון ערבי בארץ ישראל. גם בימי השלטון המוסלמי בארץ ובירושלים, היו השליטים לא ערבים. הסלוגים היו תורכים. צאלח'א-דין היה כורדי, הממלוקים היו תורכים, וכן העותמנים ששלטו בארץ ארבע מאות

שנה עד הכיבוש האנגלי" (ד"ר מנשה הרצל, 'זאת ויפליס' עמ' 63).

יחיד, אלא דוקא בידי "מנהיגים רבים מתקבצים ומתאחדים ומסכימים בעצה אחת ועל פיהם תהיה ההנהגה והמשפט", וכן בעניין השני אינו מוכרח שתהיה ההנהגה בהתמדה והעדר החילוף "למה לא יהיו הנהגותיהם זמניות משנה לשנה או פחות או יותר, ובהגיע תור שופטים ושוטרים אחרים יקומו תחתיהם ויראו אם הראשונים פשעו באומנותם ואשר ירשיעון אלהים ישלם את כל אשר הרשיע לעשות", וכמו"כ בעניין השלישי בדבר היכולת המוחלטת - "הדין נותן [שעדיף שתהיה יכולתם מוגבלת ומסודרת כפי התורות והמשפטים] שיחיד ורבים הלכה כרבים, ושיותר קרוב הוא שיפשע ויחטא האדם היחיד במלכות אם לסכלותו ואם מפני תאותו או כעסו, משיחטאו אנשים רבים... כי עם היות שאחד מהם יחטא חבריו ימחו בידו ובהיותם עתידים לתת את הדין אחרי ימים מעטים יהיה מורא בשר ודם ועליהם".

בסוף הנקודה הזאת הוא מסיים ואומר, שגם המציאות מורה כן, וז"ל - "ומה לנו להביא בזה טענות שכליות, וכבר למדנו החכם שהניסיון גובר על ההקש. הביטו וראו הארצות שתהיה הנהגתם על ידי מלכים, ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם איש מהם כל הישר בעיניו יעשה ומלאה הארץ חמס מפניהם, ומי יאמר לו מה תעשה, והיום הזה ראינו ארצות רבות תהיה הנהגתם על ידי שופטים ומושלים זמניים נבחרים... ואם איש יחטא מהם בדבר מה עוד מעט יבואו אחרים תחתיהם ומי אשר חטא יקבל ענשו כראוי", אולם יתירה מזאת כותב האברבנאל - גם הצלחותיהם המדיניות גדולות יותר, "הלא ידעת אם לא שמעת היות רומ"י רשיעא היתה מושלת בכפה... בהיות הנהגתה על ידי הקונשו"לי שלמים וכן רבים, ואחרי שמלך בה קיסר לבדו היתה למס. ועוד היום מלכות ויניציי"א ומלכות פלורניציי"א ומלכות גינוב"א... אין מלך בהם כי אם הנהגת המנהיגים הנבחרים מימים קצובים לימים קצובים כמו שזכרתי, והמה המלכיות הישרות אין בהם נפתל ועקש... והמה כובשות ארצות לא להם בחכמה בתבונה ובדעת".

ב. אמנם גם אם נודה שהדבר הכרחי לקיבוץ המדיני ולשמירתו, הנה ודאי בעמ"י אינו צריך

למעשה, מהר"א בשיטתו שולל את כל יסוד מציאות המלוכה באומות בכלל ובישראל בפרט, והוא נחלק להדיא על שיטת הרמב"ם בעצם הצורך במציאות של מלך כשלטון יחיד לתועלת בני המדינה. הוא גם כופר באפשרות שהמלך יכול להיות מנהיג רוחני שמטה את בני עמו לדרך הטוב. האברבנאל סובר, שהכח מעצם טבעו שואף להתפשט ולהתעצם, כ"ש כשהוא מרוכז בידי אדם אחד, אשר על כן, כל מונרכיה בסופו של דבר ע"פ חוקיותה הפנימית תהפוך לרודנות עריצה ושופכת דמים. וז"ל (עמ' 107) - "שמציאות המלך... הוא מזיק מאד וענינו סכנה עצומה אל עמו ואל עבדיו שיהיה בידו להשמיד להרוג ולאבד כפי העולה על רוחו...". ועוד שם - "ולפי מה שראינו מענינם בנסיון המה היו במורדי אור המה בישראל הסבו את לבם אחורנית, כמו שהתבאר מענין ירבעם בן נבט והנמשכים אחריו שהחטיאו את ישראל וגלו אותם מעל אדמתם, ומלכי יהודה גם הם, שבאחרונה נמשכו אחריהם עד אשר גלתה יהודה מעוני ומרוב עבודה זרה...". כמו"כ הוא נחלק על הר"ן בסמכות המופלגת שהעניק למלך להקים מערכת משפטית נפרדת מקבילה למשפטי התורה, וז"ל - "אל יחשוב המלך שיסדר נימוסים ויעשה תורות כמלכי האומות" (עמ'). כתחליף לשלטון המלוכני נוקט האברבנאל בשיטת המשטר הדמוקרטי כצורת השלטון הראויה והנאותה, ומבאר את דבריו ע"פ ג' יסודות - א. אופי שלטון המלוכה. ב. הסיבות המצריות מלך. ג. כוונת התורה בפרשת המלך.

א. "אומר שראוי שנדע ראשונה אם היה מציאות המלך בעם דבר הכרחי ומחויב חיוב עצמי אי אפשר בלתי, וכבר חשבו החוקרים שהוא כן, ושיחס המלך בקבוץ המדיני כיחס הלב בגוף הבעל חי אשר לו לב... ואם הם יאמינו שהמלכות יגזור שלשה דברים, ראשון האחדות והעדר השתוף, והשני ההתמדה והעדר החלוף, והשלישית היכולת המוחלטת, הנה יהיה באמת מחשבתם בחיוב המלך והכרחיותו כזובת". כאן מאריך לבאר, שג' העניינים הנ"ל אינם מחויבים המציאות כלל, כמו שמוכיח כבר בזמנו שיש ארצות רבות בהן ההנהגה אינה מסורה בידי אדם

גם בביאורו על הנבואות והנחמות לעת"ל מפרש מהרי"א, שמלך המשיח אינו מלך כפשוטו, וז"ל (שפי"ג ז' -ג) - "ושפט בין הגויים... והכוונה בזה היא שהבית הזה יהיה עליון למלכי ארץ ושמה ישבו כסאות למשפט, והבית הוא ר"ל בקדושתו ונבואתו ישפוט בין הגוים ויוכיח לעמים רבים...". ועי' עוד בספרו ישועות משיחו כו: - "אמר ר' הלל אין להם משיח לישראל... כי הנה לעת"ל לא יהיה לישראל מלך מולך עליהם משוח בשמן... ויאמר, שלכן אמר עליו יחזקאל זיהקיימותי עליהם רועה אחד ועבדי דוד נשיא בתוכם, ובאותו לשון עצמו אמר ירמיהו זיהקיימותי עליהם רועים ורעום, ושכן אמר על השופטים והסנהדרין - עיי"ש עוד.

וכן בפירושו ר' עובדיה ספורנו עה"ת בדברים שם מצינו ג"כ שביאר כהאברבנאל שפרשת המלך הוא כפרשת יפת תואר אמנם הוא מבאר שעיקר הדבר שנמאס אצל ה"ת הוא היות המלכות לו ולזרעו אחריו ולא כעניין השופטים שיהיה השופט מולך הוא לבד ולא זרעו אחריו עיי"ש.

וכן מצינו לשניים מהאחרונים מגדולי מפרשי המקרא שגם משמע מדבריהם מעין זה, עי' במשך חכמה כאן, שג"כ משמע כהספורנו. וכן בפי הנצי"ב בהעמק דבר כאן (י"ז ז') וז"ל "אכן לפי לשון זה הי' במשמע שאין זה מצוה במוחלט למנות מלך אלא רשות כמו ואמרת אוכלה בשר וגו', והרי ידוע בדברי חז"ל דמצוה למנות מלך, וא"כ למאי כתיב ואמרת וגו' [ועיי' רמב"ן], ונראה דמשום דהנהגת המדינה משתנה אם מתנהג עפ"י דעת מלוכה או עפ"י דעת העם ונבחריהם, ויש מדינה שאינה יכולה לסבול דעת מלוכה, ויש מדינה שבלא מלך הרי היא כספינה בלי קברניט, ודבר זה ר"ל להכריע בין צורות השלטון] אי אפשר לעשות עפ"י הכרח מצות עשה, שהרי בענין השייך להנהגת הכלל נוגע לסכנת נפשות שדוחה מצות עשה, מש"ה לא אפשר לצוות בהחלט למנות מלך כל זמן שלא עלה בהסכמת העם לסבול עול מלך וכו'".

ולא הכרחי להם, שהלא הסיבות המצריכות מלך הן שלוש - א. לעניין המלחמה להושיע העם מאויביהם. ב. לסדר הנימוסין והתורות הצריכות לתקון הקיבוץ. ג. להכות ולהעניש שלא כדין כפי צורך השעה. שלוש סיבות אלו - סובר מהרי"א שהן שייכות דוקא לאוה"ע, שאין להן תורה ומצוות אלויות, ואינם נשמרים מידי ההשגחה האלית בעת צרתם. אולם ישראל אינם נצרכים לזה כלל - א. לעניין המלחמות כי ילך ה' לפנייהם והוא הנלחם להם, וכמאמר אדוננו משה - "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה", כש"כ כאשר השופט היה יוצא ונלחם כמו בימי יהושע, כלומר ברור שהצבא נצרך, אולם אין המלך נצרך לצבא, ואין להביא ע"ז ראייה מאוה"ע, שהלא כל כיבוש הארץ היה בלא מלך כלל. ב. אין להוסיף תורות ונימוסים כלל כמו שכתוב בתורה - "לא תוסיפו על הדבר ולא תגרעו..." וכן "ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים...", ולזה הוסיפה התורה אזהרה מיוחדת בפרשת המלך "לבטלי סור מן המצוה ימין ושמאל", ר"ל לבל יחשוב המלך שיסדר נימוסים ויעשה תורות כמלכי האומות. ג. וגם אם צריך לענוש כפי צורך השעה, דבר זה מסור לשופטים, ומלבד זאת הודיענו ה' ית' שאם השופט כפי המשפט הצודק והמסודר יפטור אדם רשע, הנה יענישהו הקב"ה בדינו הגדול, וזה שנאמר "מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצדיק רשע". ומוסיף עוד לבאר, שבד"כ המלכים שהיו בעמ"י הסבו ליבם אחורנית כירעבם בן נבט שהחטיאו את ישראל והגלו אותם מעל אדמתם, וגם מלכי יהודה באחרונה, משא"כ השופטים אשר היו בישראל ונביאייהם כולם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת.

ג. כוונת התורה בפרשת המלך היא שאחרי היות ישראל בארץ וירשוה וישבו בה בחמלת ה' עליהם, יהיו כפויי טובה כשהם ישאלו מלך לא מפאת ההכרח כי אם להשתוות עם האומות, וכאשר יקרה זה צוה ית' שלא ימליכו המלך כרצונם, כי אם אשר יבחר ה' אליכם בו מקרב אחיכם, ולפי זה תהיה המצוה הזאת תלויה בדבר הרשות, והיא דומה לפרשת יפת תואר, כאמור.

מסילת ציון

הרב אליהו ברים

[פרק ג]

"באמת? וכיצד
אתה מבין את המושג
התבוננות?"

"מה שאני מבין,
זה שבודקים בספרים מה,
אמורים לעשות ומתבוננים בזה,
עד שמבינים מה האמת ומה צריך לעשות,
ועושים. הנה, זה מה שהרמח"ל כותב בפירושו!
... צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל
זמן ובזמן קבוע לו בהתבודדו, מה הוא הדרך
האמיתי לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו.
ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על
הדרך הזה אם לא...!" (סוף פרק ג)

"אה, כן. כמוכן שאתה צודק. זה מה שכתוב.
אבל תגיד לי, האם אתה אכן מצליח להתקדם
ולעשות את מה שצריך מתוך כך שאתה יודע מה
צריך?"

"אה... לא לגמרי... הרי זה מה שאמרת לך
בפעם הראשונה שדברנו. (גליון אלוו)

"נו, אז מה אמורים לעשות?"

"לא יודע, אולי להתבונן בחומר הדברים
וחשיבותם, או בעונש והשכר וכדו', כמו שהוא
כותב בפרק ד'."

"שוב אתה צודק כמוכן. זה אכן מה שכתוב.
אבל אני שוב שואל, האם זה עוזר לך?"

"אה... נו, זה מה שאמרת לך כשהצעת לי
ללמוד מס"י, שתכל'ס זה לא עובד! אולי הסיבה
היא שאני פשוט לא עושה את מה שהוא אומר.
אולי אני צריך יותר להתבונן בעונש או בשכר..."

"נו, אז למה אתה לא עושה את זה?"

"תראה הרב, לא יודע מה לומר. אין לי חשק
לעשות את זה. אתה יודע מה, זה מזכיר לי דבר
דומה, לפני יו"כ כשניסיתי להתבונן ולהרגיש את
הבושה במה שאני עושה לא כראוי, היו דברים
שאני יודע שהם לא בסדר, אבל לא הרגשתי
בושה. משהו עצר אותי. אני מתבייש להודות
שלא כל דבר אני בכלל רוצה לתקן!"

"עברו עברו בשערים
פנו דרך העם סלו סלו
המסלה סקלו מאבן
הרימו נס על העמים".

(ישעיהו כ"ט)

"שבעה שמות יש לו ל'יצה'ר..."

ישעיהו קראו מכשוף, שנאמר (מ' ז')

"ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשוף מדרך
עמי", יחזקאל קראו אבן... (סוכה ג')."

"שלום ר' אליהו!"

"שלום בן-ציון, מה שלומך?"

"בסדר ב".ה. איך היו החגים?"

"ב"ה לעילא ולעילא. ואיך אצלך?"

"גם כך. ב"ה הרגשתי התרוממות מיוחדת
השנה, גם בעקבות השיחות שהתחלנו. אני
מרגיש שיש לי מקום שבו אוכל ללמוד איך
להתקדם בעז"ה."

"יופי, אני שמח שכך אתה מרגיש, ומקווה
שהחונן לאדם דעת יתן בלבנו בינה להבין ולהשכיל,
וייחד את לבבנו לאהבה וליראה את שמו."

"אמן."

"נו אז מה בפיך היום?"

"אה... קודם כל, מה שאמרת לי בעניין
החרטה, שע"י התבוננות בהרגשת הבושה
אפשר להגיע למצב של מאיסה במעשה - עזר לי
מאוד. ובנוסף, למדתי שע"י תשומת לב והגברה
של הרגשה מסוימת אכן אפשר לשנות את צורת
ההתייחסות הספונטנית שלי לדברים. וזה ממש
נותן לי כלי להתקדמות."

"יפה מאוד! אכן זו היתה דוגמא למה שנלמד
בעז"ה איך שהרמח"ל מלמד לעבוד. ע"י
התבוננות."

"מה זה התבוננות?"

"כן, אבל נראה לי שמה שאתה קורא
התבוננות זה דבר שונה ממה שהבנתי עד היום
את המושג."

- "מצוין. המילה 'יצר', מופיעה במקרא מספר פעמים, ותמיד בסמיכות למילה אחרת. הנה, את הפעם הראשונה שהמילה הזו מופיעה קראנו לא מזמן בפרשת בראשית. "וכל יצר מחשבות ליבו", ושוב בפרשת נח "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", ופעמיים בספר דברי הימים: "וכל יצר מחשבות מבין" ו"ליצר מחשבות לבב עמך" (דברי"א כ"ח, ה; כ"ט). יש עוד כמה פעמים שהביטוי מופיע כבר כביטוי עצמאי כמו שאנחנו משתמשים בו, כמו "כי הוא ידע יצרנו". כלומר, כשאנחנו אומרים 'יצר טוב' הכוונה היא בעצם 'יצר מחשבות טוב' או 'יצר לב טוב'. כח שיוצר אצלנו מחשבות טוב. וכן ביצר רע. כח שיוצר מחשבות רע. מה שעלינו לעשות בעבודתנו הוא לגלות מה אצלנו בלב יוצר את מחשבות הרע, ולהשתדל למצוא לו פתרון. לכן השלב שאתה הזכרת של התבוננות בערכים או בחומרת הדברים הוא וודאי שלב ראשון והכרחי, אך אם לא נתבונן בתוך עצמנו, בלב שלנו, ביצר המחשבות שלנו, אנחנו עלולים להישאר באותה מערכת לב, וממילא היכולת שלנו להתקדם תהיה מוגבלת מאוד."

"קודם כל, מעניין מאוד מה שאתה מסביר. גם בפשט הביטוי וגם במשמעות הנגזרת מכך. אז בעצם אתה אומר שלכל אחד יש יצר רע אחר?"

- "בעיקרון כן, אבל זה לא מדויק. זה נכון בפרטים. אבל באופן כללי, אפשר לתת איזו מפה של המערכת שלנו. אני אומר עכשיו בקצרה, ובעז"ה נשוב ונעסוק בזה בהרחבה כשתרגיש שזה חשוב."

"האדם - בדמות אלהים או נפש חיה?"

בעצם כשמדברים על 'אדם' למה הכוונה?"

"מה הכוונה? אדם; גוף, נשמה."

- "יפה. כלומר אדם הוא יצור מורכב משתי קומות. בפרשת בראשית זה מובא כך. בתחילה מוזכר 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, וירדו וכו', ויבא אלהים את האדם בצלמו... ויברך אותם... פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה ורדו' וכו'. כאן מתואר האדם כיצירה שהיא בצלם אלהים, ויש בה

- "בן-ציון, אני ממש מעריך את מה שאתה עושה כאן. אין ספק שזה עושה נחת רוח רבה לה. אפילו שלא נעים להודות בחסרונות, אתה עושה את זה כדי שתוכל להתקדם! בקיצור, אם אסכם את מה שהעלית, אתה מתאר שאתה יודע מה צריך לעשות, אלא שבפועל אתה לא מגיע לעשות את זה. מדוע באמת?"

"נו! יש יצר הרע!"

"יצר הרע זה לא תירוץ..."

"כמובן. אבל אם זו תהיה התשובה לכל עיכוב שלנו - לא נתקדם לעולם. הדרך שבה אנחנו יכולים להתקדם היא ע"י זיהוי מה היצר "מוכר" לנו. האמת שמה שאמרת עכשיו זו בעצם קפיצה אל שלב מתקדם יותר, ממש בתוך העבודה. ה'בריחה' הזו שאתה מתאר, שאתה רוצה לעבוד אבל בפועל זה לא קורה, זה עניין שיכול להיות טוב כדוגמא, כשנגיע לזה. אבל אני רוצה קודם לתת הקדמה, וזו גם תהיה תשובה לשאלה ששאלת על סוגי ההתבוננות, וגם הקדמה כללית לצורה בה אני רואה, על פי מה שלמדתי מחכמים, את אופן העבודה של הרמח"ל."

אשתדל להציג את הדברים בקיצור מפאת קוצר הזמן, אך אם זה יפגע בהעמדת הדברים כתיקונם - נרחיב יותר ואולי נצטרך להמשיך בפעם הבאה.

ובכן, נפתח בשאלה. מה פירוש המילים שהזכרת קודם, אתה יודע?

"אילו מילים?"

"'יצר הרע'..."

"מה זאת אומרת?"

"מה הפירוש יצר הרע? מה זה 'יצר'?"

"מעולם לא חשבתי על זה... לא יודע... זה איזה מלאך או כח רוחני שמושך אותנו לחטא!"

- "יפה. ואיפה נמצא המלאך הזה, ואיך הוא מושך אותנו? ולמה הוא נקרא 'יצר'?"

"חז"ל אומרים שהוא נמצא בלב."

"אז בקיצור, איך אנחנו אמורים להתמודד עם היצר מחשבות רע?"

"שים לב לעקב"

"זה דבר שלא מספיק לדבר עליו בקיצור, כי זה ממש כל מה שאנחנו צריכים ללמוד. אך ככותרת, הכח שיש ליצה"ר הוא מה שאמר ה' לנחש כשקלל אותו, "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". יצה"ר לא יכול לבוא מולנו ברמה של הראש שלנו, של השכל. השכל הוא ממקור עליון, עד כדי שהרמח"ל מכנה את הנשמה 'נשמה שכלית' (ד"ר ח"א פ"ג ז'), וכמו שאנחנו מתפללים "וחננו מאתך דעה בינה והשכל", כלשון הפסוק "כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה" (משלי ב', 1). הדרך של הנחש, הוא יצה"ר, היא לבוא אלינו בעקב, במקום הנמוך שלנו שהוא אולי המקום שאנחנו הכי פחות שמים לב אליו. שם יש מקום ליצה"ר להכיש. וממילא, הדרך למנוע אותו מלשוף אותנו, היא ע"י ההתבוננות ושימת הלב. אנחנו צריכים לשוף אותו בראש שלו. לראות ולהרגיש שהטענות שהוא מוכר לנו הם שקר והבל. כדברי המשנה - "הסתכל בשלושה דברים ואי אתה בא לידי עבירה, מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", כשנחיה בדעה כזו, שחיי הגוף העפר הזה לא שווים מאומה לעומת הנצחיות - לא תהיה ליצר שליטה עלינו כלל."

"פ... כבוד עלי..."

"ברור, לא ביום אחד מתעלים לדרגה של פרישות וחסידות והלאה, אך בעבודה עקבית ונכונה, החל מהמקום בו אנו עומדים כיום, בלי לקפוץ, לא ירחק היום שהמציאות הזו תהיה למשאת נפשך, ומאז - בקצב שה' יברך אותך תתקדם למקום שאתה יכול להגיע."

"נו נו, יש עוד הרבה מה ללמוד..."

"בהחלט. אבל אתה זוכר, העיקר זו העבודה ולא התוצאה, "לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליבטל ממנה." לך בקצב שלך, אתה

תכונות מסוימות שמתאימות ליעוד שלה בעולם, לשלוט על כל הבריאה, לפרות ולרבות ולמלא את הארץ, ולכבוש אותה. התכונות האלו הן תכונות אלוהיות ששייכות לקומת ה'צלם אלהים'. בהמשך הפרשה האדם מתואר באופן אחר. "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה". הלשון 'נפש חיה' היא אותה לשון שמוזכרת בכלל בעלי החיים. כאן מתואר האדם כ'עפר מן האדמה' בעל 'נשמת חיים' והוא 'נפש חיה' ככל בעלי החיים, שמה שנאמר בהם הוא חיים ופריה ורביה. מכאן יש באדם את הרצון, הבלתי נשלט כמעט, להישאר חי. מהקומה הזו יש באדם את הרצון 'לשרוד', ברמה של הגוף - ה'עפר מן האדמה'. לאכול, לנוח, לפרות ולרבות, להכניע את מי שמהווה עליו איום, או לברוח ממה שמפחיד. [יתכן שתכונה זו נתחדשה אחר חטא עץ הדעת, שרק מני אז נתחדשה מציאות המוות]. כל הכוחות האלו הן הכוחות שבהן משתמש יצר הרע ע"מ להרחיק אותנו מייעודנו כבעלי אחריות על הבריאה, ולהשאיר אותנו ככל בעלי החיים. לעומתו, יצר הטוב, שבא מצד צלם האלהים שבנו, מושך אותנו לכיוון השני, לקחת אחריות על תיקון העולם, גם על פני הנאת ורווחת הגוף, ולמלא את ייעודנו עד כדי מצב בו נהיה מסוגלים לוותר על חיי גוף העפר, ולמסור את נפשנו למיתה עבור תיקון העולם ודביקות בה'."

"זה יפה מאוד מה שאתה מביא פסוקים, אבל יש לך לכך מקור אולי יותר עכשווי?"

"כן, מכיוון שהארכנו הרבה, לא נקרא עכשיו יחד את הדברים בפנים. אך זה מה שהרמח"ל מכנה בספר דרך ה' 'מלחמת השכל והחומר'. [קורא נעים, אם הכותב נמנע מלהביא את הדברים מפני קוצר הגליון, אל נא תמנע טוב מבעליו - הלא הוא אתה, ועיין בספר דרך ה', חלק א', פרק ב', א' וב' ופרק ג', ב', וביתר פירוט בחלק ג' פ"א]. עוד נעסוק בכך הרבה בעז"ה, כי ההבנה וההבחנה בנושא הזה הם כלי המלחמה שלנו, ועל זה מיוסדת כל צורת העבודה של הרמח"ל. ובעצם זה לא חידוש שלו, אלא הוא בנה את הדברים כדרכו על אדניהם האמתיים של חז"ל והחכמים שקדמו לו, ולמעלה בקודש דברי המקרא."

ומושך אותנו לצד גוף העפר שלנו. סיכמתי טוב?"
- "סיכמת היטב."

"כל המהלך הזה במסילת ישרים הוא חידוש בשבילי. הייתי רוצה שתראה לי בתוך בספר איפה רואים שכך הרמח"ל מדריך, ובכלל איך רואים את הספר מהמבט הזה."

- "בסדר גמור בעז"ה. האמת שהתכוונתי לעסוק בזה כבר בפעם הזו, אך 'לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון'. בעז"ה נמשיך בפעם הבאה. אז שיהיה חודש טוב, חורף בריא בגוף וברוח, ושיהיה לנו לכל בית ישראל זמן חורף מנוצל כראוי להתקדמות בלימוד התורה ובקיום התורה כרצון ה' באמת."

"אמן. ישר כח."

מקבל שכר לפי העבודה, לא לפי התוצאה, והבא ליטרה מסייעין אותו. וכמובן תתפלל לסייעתא דשמיא, שבזה תלוי הכל."

"כמובן. אז אסכם את מה שדיברנו. ב"ה זכיתי לראות שע"י תשומת לב ממוקדת בדבר שאני רוצה לתקן - אכן "החרטה הולכת וגוברת" ובעז"ה עד שעוזבים החטא לגמרי, כמו שהוא אומר. דבר שני שדיברנו הוא שני השלבים של ההתבוננות, קודם להתבונן בערכים ובחומרם ואח"כ להתבונן בתוך עצמי, ובזה אני רוצה לשמוע עוד. דבר שלישי הוא ההסבר שלך על המבנה של האדם שיש בו את הנשמה והגוף ויצר מחשבות טוב שהוא מצד הנשמה, שהוא מתבטא בשכל שלנו, 'בראש', ועל ידיו אנו יכולים להתמודד עם יצר מחשבות רע' שהוא מצד הרע שמכיש אותנו במקום שבו אנחנו לא שמים לב,

מבצע "שרי המאה" של אגודת "קדושת ציון" יוצא לדרך!

קוראים יקרים! כבר למעלה משנתיים שאגודת "קדושת ציון" עושה כמיטב יכולתה להביא את המסר שכה יקר לכולנו לידיעתו של כלל הציבור. הרבר דורש מאתנו מאמץ רב, ממוץ רב וסייעתא דשמיא גדולה. כידוע לכל, ישנה גם תופעה בשולי המחנה, של כאלו אשר אין ביכולתם להתמודד ברמה התורנית וההלכתית ועל-כן הם עושים ככל יכולתם להעלים את העלונים מבתי הכנסת והישיבות. תופעה זו מחייבת אותנו לפעול ביתר חכמה במערך ההפצה עלימנת לסכל את מזימתם של אלו. אחר שנסינו שיטות שונות לחלוקה, אשר היו כרוכות בהשקעה רבה, הן פיזית והן ממונית, הגענו למסקנה, ולפיה הדרך הטובה ביותר להפצת העלון היא כאשר אתם - הקוראים הנאמנים והמאמינים בדרך של העלון - תטלו חלק ממשי בהפצת העלון. כך, כנראה, רצונו של בורא עולם, שמלאכה נכבדה זו תוטל על כלל הציבור ולא על-ידי איש מקצוע זה או אחר. במסגרת זו, בכונתנו למנות "שרי מאה" - אנשים האחראים על הפצת מאה עלונים בעשרה בתי כנסת בממוצע. כל שר מאה יקבל מידינו את העלונים לביתו, והוא יהיה האחראי להפצתו באזור מגוריו בצורה הטובה והיעילה ביותר לפי הבנתו והכרתו את המקום בו הוא מחלק. אחר שזכינו להכיר את התומכים הרבים ברחבי הארץ, בטוחנו, שיהיו רבים מאד אשר ירצו ליטול חלק במאמץ. שימו לב - מדובר בדבר שאינו מעל ליכולתו של אדם רגיל - להפיץ בעשרה בתי-כנסת אחת לחודש. מי שכמות זו קשה עליו, או שאין כל-כך הרבה בתי כנסת וישיבות באזור מגוריו, יכול לקחת גם סכום קטן יותר, ומי שנדבה רוחו ומקום מגוריו התברך במקומות תפילה רבים - יכול אף לקחת יותר. כל שצריך לעשות הוא ליצור קשר אתנו, ולומר באיזה מקום ובאילו בתי כנסת או ישיבות בכונתכם לחלק. כמובן, שבישיבות עצמן מוטב שיהיה רכז מתוך בני הישיבה. אלו אשר עד כה היו מקבלים כמויות לחלק ימשיכו לקבל כסדרן.

עז-מנת להרשם למבצע ובכל ענייני ההפצה ניתן להתקשר למספר 052-7137627 או לשלוח הודעה בכתובת המייל - hagai3297@gmail.com
בברכה ובתודה, מחלקת ההפצה, אגודת "קדושת ציון".

מגמת תלמידי הגר"א

בעלייתם לאר"י הרב חיים פרידמן

הרוחני שלהם, את "סערת אליהו" רבם הגר"א לקיבוץ גלויות וישוב ארה"ק, שזה היה יסוד היסודות שתלמידי מסרו את נפשם ובאו באש ובמים בכדי לקרב את הגאולה במצות רבם. - ענין האתחלתא שרבנו הגר"א מדבר הרבה ע"ז בחבורי הקדושים בקבלה, ותורה רבה היא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים... כי ראו ברוח קדשם כי הגיעה עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו..."

(ספר "דברי ישעיהו" - חלק "רשומות וזכרונות" עמוד א', להג"ר ישעיה ששן ז"ל דור רביעי לתלמידי הגר"א, ראש המלמדים ז"ען חיים" קרוז לחמישים שנה, תלמידו ומקורבו של מהרי"ל דיסקין זיע"א. - הספר ילא לאור ע"י חתניו ז"ל, להג"ר משה ילחק ששן, והג"ר אליהו זלוטניק חבר הכד"ן העדס"ח).

□ □ □

מגמת תלמידי הגר"א - קיבוץ גלויות ובנין אר"י -

העדויות המובאות לעיל, וכן עוד ספרים רבים מהתקופה לפני מאה - מאתיים שנה - המה מעידים ומלאים בדבר עליית תלמידי הגר"א, ובענין מגמתם - עפ"י מצוות רבם הגר"א - שהיתה לשם מצוות כיבוש ארץ ישראל, לשם גאולת "קיבוץ גלויות", לשם בנין הארץ מחורבותיה והריסותיה, ולשם נטיעתה באילנות והפרכת שוממותיה - הרמוזים מפי קדשו של הגר"א בתיבת "עקב" בתא דמשיחא" (שזה כינוי לגאולת משיח בן יוסף, כמבואר בדברי הגר"א חבר זיע"א. ליקוץ הגר"א" דף מ, ט) - ע"ל"ה לא"י, קימה, דהיינו בנין חורבותיה, ב'רכה, דהיינו נטיעת אילנות הנושאים ברכה. ורמוזים בכתוב (תהלים נד, ג-ה): "מי יעלה בהר ה'" [עליה], "ומי יקום במקום קדשו" [קימה], "ישא ברכה מאת ה'" [ברכה].

□ □ □

"...והקב"ה הזמין לו אנשים מכובדים לנסוע בצוותא לארץ הקדש, ובתוכם היה הגאון הישישי הר' אלעזר לנדא

זצ"ל, בן הגאון ר' יעקב משה זצ"ל, בנו של הגאון ר' אברהם זצ"ל, בנו

של האדמו"ר הגר"א מווילנא זצ"ל"ה, והיה שמח שמחה גדולה על שהקב"ה הזמין לו לנסוע בצוותא עם נכדו של הגר"א מווילנא - שהוא היה הראש והראשון לעורר את קדושת הארץ וזירז את תלמידי לנסוע אל ארץ הקודש".

(מתוך הספר "בן יכבד אב" - להגה"ל רני בן ליון יאדלער "מגיד משרים דפעי"ק ירושלים וכו' מטעם גאוני קדישי קדמאי ז"ל - על חלמו"ר הגה"ל מוכה"ר ילחק זאב יאדלער ז"ל, צעהמ"ח ספר 'תפארת ליון' על מדרש רבה").

□ □ □

"...כאן יש לציין שכל הרעיונות של רבנו הגר"א על קבוץ גלויות וישוב אה"ק - התבטאו לא רק ברעיון, אלא גם הוצאו מכח אל הפועל על ידי תלמידי עושי רצונו ומצותו - בעליתם לארץ ישראל בנסיעות קשות בים וביבשה, ומסרו נפשם וגופם בעבודה הקדושה של יסוד הישוב ובנין הארץ בתוך תנאים מסוכנים, ואשר גם בספרים רבים אי אפשר לתת את התמונה הנשגבה הזאת, והם הם שהניחו את היסוד הגדול לקבוץ הגלויות ובנין הארץ בסעד"ש"

(מתוך מכתב הגאון רבי אליהו ראס ז"וק"ל רא"ז"ד ירושלים - "תועפות רא"ס" עמוד 185)

□ □ □

"...בכדי לדעת ולהבין לרוחם, התלהבותם, ומסירת נפשם של תלמידי הגר"א, והסתכנותם בנסיעה לאר"י משך שנה בסירות קטנות על מים רבים אדירים, וסבלותם בהתישבות הראשונה בזמן של מחלות ומגפות ר"ל, ופרעות ר"ל, ולהבין לעקשנותם הגדולה בעבודה זו, צריכים קודם ללמוד הרבה את היסוד

הוכחה א:

תלמידי הגר"א דאגו גם לחקלאים -
משום מצות ארץ ישראל

לעומתו משיב החוקר פרופ' אריה מורנגשטרן
(עכ):

"במחקרי הוכחתי על סמך מאות!!! מקורות - כי המניעים של הפרושים בירושלים במחצית הראשונה של המאה הי"ט היו משיחיים, ומטרתם היתה קירוב הגאולה בדרך של יישוב הארץ, ולשם מימוש מטרותיהם לא בחלו אף בקשרים עם המיסיונרים האנגליקנים, להגשמת מטרה זו פעל הכולל בירושלים מאז שנות העשרים תוך ניצול המציאות ההיסטורית המתפתחת והמשתנה.

מגוון הפעולות שהם נקטו למימוש המטרה אינו מותיר ספק בנוגע לכוונותיהם. על מנת לבסס את קהיליית הפרושים ולהגדילה מבחינה מספרית הם עסקו בארגון עלייה; על מנת לבסס את קיומם הכלכלי הם עשו מאמצים להשיג תמיכה כספית נרחבת, להשקיע כספים ברכישת מגרשים ומבנים למגורים ולמוסדות העדה, והם השתדלו לגוון את מקורות הפרנסה על ידי עיסוק במלאכה ומסחר, ומאוחר יותר, בשנות השלושים, אף בעבודת האדמה. כל נסיונותיהם אלה נעשו מתוך עימות גמור ומוחלט עם פקדי אמסטרדם, ששאפו לראות ביישוב קהילה אליטיסטית של לומדי תורה בלבד. כל זאת מלכתחילה ולא כדיעבד, פעולות אלו מנוגדות עקרונית ומעשית לאופיה של עדה אליטיסטית."

□ □ □

ישם בעמוד 45 כותב: "במסורת בעל פה שנרשמה על ידי ר' מיכל הכהן בשנת תרל"ה, אנו מוצאים הנמקה והרחבה של רעיונות ר' חיים בדבר יישוב ארץ ישראל:

"רבים יגידו כי הגאון מהר"ח מוואלאזין זצוק"ל... נשאל מרבים שלומי אמוני ישראל

מגמה פסולה להשכיח את זכרון פעולות תלמידי הגר"א

מדי פעם נשמעים אנשים אשר מנסים לערער על התפיסה המקובלת הנ"ל. מי שניסה יותר מכל לבסס את שיטתם הוא "חוקר חילוני" (יוטע ע"י ה"צ'ר פלוגתא" שלו, פרופ' אריה מורנגשטרן - גאולה בדרך סטנע" עמוד 410), שניסה להציג "כי מגמתו היסודית של יישוב האשכנזים בארץ ישראל היתה לימוד ועבודת ה'אלהים'. מכאן הוא מסיק, ש"יישוב הפרושים בארץ ישראל היה בכל שלביו יישוב אליטיסטי" [המיועד אך ורק לשכבה הגבוהה של למדנים ועובדי ה'].

לפי דבריו של אותו חוקר חילוני עולה, כי ארץ ישראל לא היתה כאן התכלית, אלא האמצעי ל"התעלות בתורה". והגם לו היה מקום לחשוב שכוונתו של אותו "חוקר" לעודד "התעלות בתורה", עדיין אין המטרה מקדשת את האמצעים, כי דומה הדבר לכך שיאמרו שתלמידי הגר"א קנו לולב לסוכות בכדי לטאטא את בית המדרש, וכך יוכלו ללמוד בישוב הדעת, או כדי להשתמש בו להצביע בספר תורה מתוך מגמה לעודד את ההתעלות בתורה, תוך כדי ההשכחה מהלבבות את קיום מצוותיה, והלא כבר אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ב): "וא"ר יוחנן, הלמד שלא לעשות - נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לעולם."

ובפרט במצוה נשגבה זו, שהיא תכלית כל עבודת ה' - תיקון השכינה וגופה ארץ ישראל.

אולם לצערנו, ידוע על תופעה רחבה של הפקעת והשכחת פעולותיהם הכבירות של תלמידי הגר"א, אשר להם זכות ראשונים בכל היישוב הקיים היום, כאשר במקום זה מנסים להכניס לתודעה שהיישוב הקיים היום בארץ מתבסס רק על עליית אנשי ביל"ו - ומתוך אותה מגמה הם אף קוראים לה בפירוש "העלייה הראשונה".

□ □ □

לתוכה בחיבה... מה נאוו אל הערים הגדולים והקטנים, רגלי מבשר ואומר הנה יום בשורה הוא, יום גילה... הארץ מברשת... ברוך המקום המרחם על הארץ, ופקד אותי בקיבוץ בנים אשר לכל דבר שבקדושה מזומנים, מסרו נפשם עבורי ובי הם חונים...

אמת מה נהדר ישיבת הארץ הטובה! אמת מה נפלא חיבת ארצינו!... טוב עפרא ואבניה, טוב תבואתה ופירותיה וירקותיה, טוב זֶפֶת אויריה, טוב השגת תורתיה, טוב ריבוי מצותיה, טוב טהרת קדושתיה, טוב הליכות ד' אמותיה, מְצַלָּת אנשים ומביאם לחיי עה"ב בדרכיה... התורה שיבחה ברבת שבחיה, התורה ריממה ברוב רוממותיה, ומי יוכל לפאר גודל פאר המלכה בכל חלקיה!

אמנם לית אוצרין מתגלין ברחבותיה, ולית פריטין מתחזין בחוצותיה... ואנחנו גרים בארץ. דרכי ציון אבלות, דרכיה שוממין, נתיבותיה עוה...

אחינו בשרינו, ידידי נפשינו! אנן כתבין אגרין ואזגדין, מגו מריא דליבא, מגו עציבו דנפשין, מגו דמעין דעיינין. לן יאות למבכי על חורבנא דארעא קדישא, על חורבנא דבית מקדשא, על חורבנא דירושלים קרתא קדישא. בבוא דברינו אלה לקדמיכון, יאמרו נא רחמיכון, על צער אמכון, ועל נפשות אחיכון, ותחזינה עיניכם כאילו הארץ העירה מכבודה, מתעוררת ומדברת, ודמעתה על לחיה נגרת, כאימא עניא דקאי אפתחא דברא [כאמא עניה העומדת על פתח בנה]... עניה סוערת, הושפלה משררה, שופכת תחנון בעד בניה, אשר מסרו נפשם עבורה. וכי עניה זו לשוא תמרה? וכי היא אינה כדאי למטרר בגינה רבריה קרתא? הלא היא שרתי במדינות, שבחיה אין למנות!... הלא היא אמכם שורש נשמתכם!

וכי מכל אלפי אלפים אשר הולכים לריק בלי הכרח צרכיכם, קשה בעיניכם לאשוויי האי ארעא קדישא כאחת ממותרי פרנסתיכון? ולמא לא תעלו חורבנות ירושלים על ראש שמחתיכון?

מדוע ינתן מכסף הנדבות גם לאלה אשר לא הקדישו ימיהם לתורה ועבודה בירושלים וידיהם שלחו במלאכת יד או מסחר, הלא בזה יאלצו לגרוע מאלה אשר תורתם אומנותם ומאין יבא עזרם?

ועל זאת השיב להם תשובה קצרה ונצחת ויאמר: "כל עמלנו הוא אך ליישוב ארצנו הקדושה, ומי הם העוסקים בישובה אם לא בעלי מלאכות הסוחרים על כן חוב עלינו לעזרם כפי יכלתנו, גם יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם נקבע ליום צום ומספד לכל הגולה יען כי במותו בטלה ישיבת הארץ. ומי היו יושביה אז? כורמים ויובגים". (דברים דומים הביאו משמו של הג"ח בספר "אבי הישיבות" עמ' 439).

הזכחה ב:

אגרת הג"ר מנחם מנדל משקלוב - המפרשת שמגמתם היא "ארץ ישראל"

מלבד זאת, בידינו אגרת משנת תק"ע - מאחד הגדולים שבתלמידי הגר"א שהנהיגו את העליה לארץ ישראל - הלא הוא הג"ר מנחם מנדל משקלוב זיע"א, ועמו עוד תלמידי הגר"א מנהיגי הישוב (הוצא צ"א לנרות ארץ ישראל" אגרת כ"ה). אשר הוא כותב ושונה ומשלש כפול עשר ועשרים פעמים - שיעקר מגמתם בכל עלייתם - היא ארץ ישראל, לנחמה מצער חורבנה ושיכולה, לגאול את ארץ ישראל הנקראת "אמכם שורש השרשים", כלומר, ארץ ישראל היא גוף השכינה שורש נשמות ישראל, ושאלו שבונים אותה מזרזים את הגאולה, ואלו שאינם מסייעים בבנינה - גורמים לעיכוב בנין ביהמ"ק והגאולה השלימה.

והנה חלק מאגרתו:

"בעזרת השם פה עה"ק צפת תובב"א.

מהרבנים הגדולים המובהקים המפורסמים מרנן ורבנן חבורתא קדישתא די בארעא דישראל לפרט צפ"ת [תק"ע] לפ"ק.

א'מירה נ'עימה כ'תיבה י'הבה, א'ם הבנים שמחה בקרבה, ר'אתה בקיבוץ בניה

אינו מזכיר אפילו פעם אחת את כבוד התורה, אל ארקאת כבוד ארץ הקודש, וזה הלשון החתימה. "דברי המבקשים והמעתירים לכבוד האה"ק.

נאום חיים במהור"ר טוביה כ"ץ מ"ץ מק"ק ווילנא יע"א. **ונאום** סעדיה באמ"ו מוה' נתן נטע זללה"ה מווילנא. **נאום** מנחם מענדל בהרב מהור"ר ברוך בענדט זצללה"ה. [ועוד שבעה מגדולי התורה חתומים שם].

[וע"ע שם ב"אגרות ארץ ישראל" אגרת נ"ג - מהג"ר ישראל משקלוב לעשרת השבטים כדי לזרז הגאולה, וגם משם יש כמה הוכחות. ואכמ"ל].

הוכחה ג:

תלמידי הגר"א - הקריבו "התעלות בתורה" עבור כיבוש א"י

בהמשך המכתב הוא מפרט שנגרם להם "ביטול תורה גדול" ע"י עלייתם לארץ ישראל, מחמת מצבה הקשה, בעוד שבחול"ל יש בתי מדרשות מבוססים - מה שמוכיח שלא "התעלות בתורה" היתה התכלית בעלייתם לארץ ישראל, אלא אדרבה - הם הקריבו את עלייתם בתורה עבור גאולת ארץ ישראל^[*].

וכך הוא כותב:

"ומה נשתוק ולא נעורר ברעם וברעש, על חורבנא דארעא קדישא, בראותינו כל עיר על תלה בנויה, ועיר האהים מושפלת עד שאול תחתיה. כל עיר מעיר חו"ל בהם כמה בתי מדרשות בנויים, כה יוסיף ה' עליכם, ועיר הקודש לאנשינו, בלא מדרשא, בלא ספרייא, בלא סיפוקא דמזונא, בלא מלבושא.

אי הוי ידעי ראשי וגבורי אדירי ח"ל האי דוחקא דהוי בכלה דינן דמבלבלא מעיונא

הלא תזכרו, הלא תבינו השבועה מימים קדמונים אם אשכחך ירושלים וגו', מדוע היא נשכחת כמת מלב ולא מוצלחת? שכחת הארץ הקדושה גורם חו"ש אריכות הגולה שכחת הימין. בעצלתים ימך המקרה, בשביל עצלות שמטיל השטן ומשכח אהבת ציון וחיבת ירושלים... שמשפילין פתיחת הידים לרחם על ההיא מטרוניתא - היתת חרוב ואינו נבנה...

שימו על לב, כי בפשעכון שלחה אמכון, וארעכון נחרבה בשבילכון, ועד מתי לא תרוחם ירושלים, ועד מתי תרד קרן כלילת יופי עד ארץ, הגיע עד אפר, ובני נשא ניימין, כל גבר אחר בצעו, ובן אדם אחר פרנסתו, ואין איש שם על לב, על ימין המלך כי הושב אחור מפני אויב, ובהיכלו שמיר ושית ונמסר לתועב, ואין שמו שלם ואין הכסא שלם, והעיר הקודש אשר היתה משוש לכל הארץ נמסרה בידי נכרים, נחלתינו נהפכה לזרים, ומקום המקדש שלא היו נכנסים רק טהורים בטבילה - עתה גוים מרקדים בעלילה. לן יאות לסדר, אספדה בדמעין דעינא דעלימין וישישין, על תוארא דאבנין קדישין, תמדין וקטירין בנפשין, דמתחזיין מאחורי קודש קדישין. אתר דהוו מזמרין ביה שירין ורחשין - עתה היא כאשת נעורים כי תמאסון. ואנן צריכין למקרע בגדין כעל אבא ואימא בעדנא דסלקין נשמתין. קרעו לבבכם ואל בגדיכם - על צער אמכם שרש השרשים".

מבל דבריו שנסובים בעיקר על "גאולת ארץ ישראל ומקום הקדש והמקדש" - רואים בבירור, שזו היתה מגמתם ותכליתם בעלייתם לא"י. ועל זה הוא מעורר במכתבו בהתעוררות עצומה אשר אפילו מי שלבו לב אבן מזדעזע ומתעורר מדבריו לאהבת הארץ גוף השכינה "אמכם שורש השורשים".

חתימת המכתב - "לכבוד הארץ הקדושה"

וכן בחתימת המכתב - המקום אשר בו הכותב משתדל להשאיר את עיקר רושם המכתב -

[*] ואמנם הם לא עברו שום עבירה קלה בשביל ארץ ישראל [חוץ ממה שמפורש בגמרא להיתר (בבא קמא פ, ג, כתובות ק, ג).] ורק "ביטול תורה" נדחה מפני "מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים" (מועד קטן ט, ב-ג).

איש א' ה' לבוש מלבוש שלנו היו קורעים אותו על גבו ונתקיים מחוץ שכלה חרב.

אך כעת, רב תודות לאל אשר הונח לנו, ויש חירות מכל דבר מעת בא הקונזעלעס והחרב נשכל. אעפ"כ עדיין לא נמלטנו מהשנות 'בבית כמות' [כוונתו על מצוקה כלכלית בתוך הבית פנימה] כמ"ש חז"ל (מדיס סו, ז) עני חשוב וכו' [כמת], ומלחץ זה הדחק אשר באתנו אין כח בידינו להחזיק משרתת לסייע במלאכת הבית, ועוד כמה טעמים, ע"כ הוטלה על האנשים בע"כ שימור הבית, וא"א להם לבוא לבהמ"ד ללמוד".

הוכחה ד:

מסירות נפשם למען העלייה לא"י - מוכיחה שזה לא היה בשביל "התעלות בתורה"

הוכחה נוספת היא ג"כ ממה שהוא כותב, שבגלל עלייתם הם נמצאים במצב של **פיקוח נפש**, וכן מובא בעדויות מגדולי התורה והיראה שהובאו בפתח המאמר, וכן בעוד הרבה ספרים שמעידים על המצב של **"פיקוח נפש"** שהיו מנת חלקם של תלמידי הגר"א בעלייתם לא"י (אזינו מהמונה לפני כעת: ספר "גדולי הדורות", להגרי"מ שערן שליט"א. חלק ב', עמוד 495; ספר "כתבי הגרמ"מ" [משקלוב] במצוה; ספר "תולדות חכמי ירושלים" לרא"ל פרומקין, חלק ג' עמוד 161; ובספריו של הרב יעקב גליס "מדמוות ירושלים" ספר העלויות לארץ ישראל, ועוד ועוד ללא מספר).

ביניהם הג"ר ישראל משקלוב זיע"א בהקדמתו לספר "פאת השלחן", הכותב: "...אשר זכיתי להסתפח בנחלת ה' ולהתנגד בעפרה זה שבעה ועשרים שנה, והרבה נתייסרתי, והרבה יגיעות על תיקוני ישיבתה יגעתי, וכמה הרפתקאות עדו עלי מיום שבתי, פחד דבר ורעב טעמתי, ובשבי הקשה בסוגר ישבתי, סבוני גם סבבוני אויבי בנפש יקיפו עלי".

ובאחד ממכתביו (מוציא צ"ס בשלושת ירושלים): "מה אומר לידידי, שיותר מעשרים שנה

דאורייתא, הוי נקטי בשיפולי גלימייהו, והוי רהיטי לתמוכי ידייהו.

[= אילו היו יודעים ראשי חו"ל את הדוחק השורר בבית מדרשינו, שמבלבל אותנו מעיון התורה, היו אווזים בשיפולי גלימותיהם, והיו רצים לתמוך ידם בידינו].

ובוודאי המצוה בהם יותר מבשלוחם, הן בעשיית נדבות לחזק ולהוסיף, הן בעשיית נדבות על בית מדרשא וספרייא, הכל כדאי המה האנשים, כדאי היא הארץ הקדושה להטריח בכבוד עצמם, כי מצות פיקוח נפשות דוקא בגדולי ישראל".

כדי לדעת עד היכן הדברים מגיעים, וכמה המצב היה הפוך מ"לבנות ביהמ"ד כדי להתעלות בתורה" - מצב אשר נמשך עוד עשרות שנים אחרי עליית תלמידי הגר"א שמאז כבר עלו ל"מתבתא דרקיעא" - נוכל לראות באיגרת הגאון רבי יצחק כהנא, תלמיד תלמידו של הג"ר מנחם מנדל משקלוב זיע"א, באגרתו משנת תרי"ח (הוצא בקובץ "שורין", כרך ל"ד, עמוד תתכ"ד וליך. - מתוך מאמר של הרב יחיאל גולדברג שליט"א: "שתי אגרות מאת הגאון הענקי רבי יצחק לויזון כהנא לעל"א ירושלים, צענין חיזוק ישוב האשכנזי ציריכלים ותפיסת 'דרכי הגאולה' במשנת הגר"א").

וזו לשונו:

"...והנה בעסק התורה עדיין לא זכינו להאירה מעט, אף כי יש פה בעיה"ק רבנים גדולים וכמה מופלגים בתורה ויראה מה שאין כן בשום מקום ועיר גדולה בקרית חוצות, אך עם כל זה עדיין עיר האלקים מושפלת להקרא בשם כפר מדין המשנה (מוציא ג, ז) 'כל עיר שאין בה עשרה בטלנים נידון ככפר', עי' המשנה להרמב"ם שצריכים להיות קבועים כל היום בת"ת בביהמ"ד, וכפירש"י ז"ל. כי עדיין לא זכינו לזה שיהיו יושבים עשרה ב"א קבועים במקום א', כי כל אחד לומד בביתו בד בבד. כי מעת נבנה כולל שלנו ע"י הרב החסיד ר' מענדיל התנהג הדבר ככה שאז לא הי' שום בהמ"ד, וגם הפחד מעכו"ם הי' רב מאוד, שאם

ומאידך, בצד שלנו, הראיה היא "העידו עדים נאמנים גדולי תורה, ומסמכים ותעודות מפורשות מתלמידי הגר"א, שהמטרה היתה קיבוץ גלויות ובנין הארץ".

וכלל זה נקוט בידך: "לא שמענו - אינה ראייה", אבל "כן שמענו מעדים נאמנים גדולי תורה, ומתעודות - זו אכן ראייה".

לומר שהגאון ר' ישעיה חשין מקורבו של מהרי"ל דיסקין שיקר, לומר שהגאון ר' אליהו ראם שיקר, לומר שהגר" בן ציון ידלר שיקר, ועוד ועוד גדולי תורה צאצאי תלמידי הגר"א שקרו - זו קושיא גדולה בהרבה, מאשר לומר שבגלל אלו שטרחו להעלים את ההיסטוריה האמיתית וכיודע שהיו אויבים רבים לפעילותם של תלמידי הגר"א שטרחו להשכיח את זכר פעולותיהם - בעבר ובהווה, או בגלל שמלכתחילה אחד מהמוטיבים המרכזיים בפעילות תלמידי הגר"א היה "ושים באזני יהושע", מפה לאוזן, בצינעא גדולה, למען לא יהיו הפרעות מצד הגויים והערב רב והסט"א - לכן יש הרבה שלא שמעו על כך. וממילא נושא זה הוא נושא מובהק שביחס אליו נכון הכלל: "לא שמענו אינה ראייה".

"אנחנו החרדים לדבר ה' - חובבים את הישוב, ומוסרים את נפשנו עליו מאז ועד היום" (מדברי מן הגר"ם זונפלד זע"ה - ה'איש על הכומה" ח"ג עמוד 340).

חיים נקחו מאתנו על ידי התפיסות וממש כולנו בסכנה... כי עתה אה"ק בסכנה ח"ו כאשה המקשה לילד שהיא מסוכנת, והילד שהיא מולידה. בעת שאני כותב עיני זולגות דמעה ומעי חמרמרו".

והלא אסור להיכנס לסכנת נפשות עבור "התעלות בתורה", אלא רק למען

מלחמת "כיבוש ארץ ישראל" (כמבואר במדור "צעקבי האלף" בחודש סבב), ומכאן שכל מגמת עלייתם היתה למצוות "כיבוש ארץ ישראל".

"לא שמענו" מול "כן שמענו"

בהתייחס הדברים, יתכן שיהיו מי שיאמרו, כי אנו רואים "דיבורים" לצד זה, ו"דיבורים" לצד זה, ומי יכריע עם מי הצדק? לכן ניתן כלי לבדיקה: הנה, בנושא עליית תלמידי הגר"א - רוב "ראיותיהם" של הצד השני הוא "לא שמענו", כלומר לאחר ההתעלמות מכל הראיות הנ"ל ועוד הוכחות רבות - הם מתמקדים בספר מסוים, שלפי דעת הכותב זה היה אמור להיות כתוב בו, ואז אומרים "הנה, כאן זה לא כתוב", או "שאלתי אדם מסוים, והוא לא שמע על כך".

אמנם אין להם ראיות בסגנון "העיד אחד מתלמידי הגר"א, שאין להם מגמה לקיבוץ גלויות, אלא רק כאמצעי לשם התעלות התורה".

הדרת קלף

עיבוד קלף בעפצים

העיבוד המהודר לדעת כל הפוסקים להזמנת שיעור ומצגת ללא תשלום

קלף ונייל מעובד בעפצים לסת"מ בכל גודל. בתים מהודרים ורצועות ע"ח במחיר מדהים. דיו עשן שמנים רמב"ם. פרשיות בכל כתב לפי הזמנה.

יחידה שרוז טלפון: 054-8401323 Email: yeshere@gmail.com

דעת ציון הרב יהודה אפשטיין

השוויון והנטל

ידועה האמרה, ולפיה היהדות בהרבה מקומות החזיקה מעמד רק בזכות האנטישמיות.

על אותו משקל ניתן לומר כיום, כי

החרדיות בהרבה מובנים מחזיקה מעמד גם היא בשל האנטישמיות של הבג"ץ. הפסיקה האחרונה, אודות ביטול חוק הגיוס המתוקן עשויה לחזק את ההבדלות החרדית מהחילוניות יותר מכל שיחות המוסר ועצרות החיזוק. כמוכן, שאיננו עולזים על מצב זה, והיינו מעדיפים שהציבור יבין את חשיבות ההבדלות מנימוקים חיוביים, אך בפועל - זה המצב, ואין כמו יריקה בפרצוף שלנו על-ידי שליטי בית המשפט כדי ללכד את השורות, לחזק את הנחשלים ולעמוד כחומה בצורה.

אותו מונח שקרי - 'שוויון בנטל' - אשר בשמו נחקק חוק הגיוס הקודם, מעולם לא היה אלא כסות עיניים לנסיון ציני לחסל את הציבור החרדי. לא היה כאן כל שוויון, כפי שבתוך הציבור החילוני אין שוויון בין חייל קרבי לג'ובניק, שלא לדבר על המוני המשתמשים בתאונות שונות ומשונות. אף אחד לא צעק שם מדוע אין שוויון בנטל. אולם הסיסמא עברה, ויחד עם רעיון היציאה למעגל העבודה המשיכו הפטרונים החילונים להתחסל לציבור החרדי כאל שבט פרימיטיבי הזקוק להארה מאת מיטיביו החילונים.

אמת, לא כל אחד מסוגל ללמוד כל היום, ולא כל אחד רוצה ללמוד כל היום, ואיננו מחפשים אנשים שיאיישו את עמדות הקפה בכללים. אמת, היה ראוי בחברה תקינה, שאדם העובד לפרנסתו וקובע עתים לתורה יוכל לכל הפחות לשמר את מציאותו הרוחנית, ואף להתעלות, בה בשעה שהוא עושה לביתו. אילו יכולנו לנהל את עצמנו, הרי שטבע החיים והמציאות היומיומית היו עושים את שלהם, כל אחד היה לומד לפי

יכולותיו ואפשרויותיו, ואלו הנצרכים לצאת לעבודה היו עושים זאת מבלי שיצטרכו לסכן את כל מציאותם כעובדי ה'. אולם לא זה מה שהחילונים רוצים. הדבר האחרון שמעניין אותם הוא לחלץ אותנו ממעגל העוני. הם רואים בעיניים כלות את הריבוי הטבעי החרדי ומבינים שימיהם בשלטון ספורים, והם יעשו הכל על-מנת לעצור את התהליך, אשר יביא אותנו לעמדה של רוב במדינה. לשם כך הביאו מאות אלפי גויים מרוסיה, לשם כך הם מוכנים גם לאבד את הרוב היהודי במדינה ולהביא לכאן סודנים ושאר מסתננים למיניהם, ובלבד שהגידול הדמוגרפי של הציבור החרדי לא יבוא לידי ביטוי.

משמעות הדבר, היא אחת - מלחמה. ובמלחמה יש קודם כל להגן על הבסיס. על-כן מחובתו של הציבור החרדי לבצר את השורות, להתנגד לכל נסיונות הגיוס, ואף מי שאינו מסוגל ללמוד כל היום - שלא יתפתה למסלולים השונים, העטופים נייר מנצנץ ומציעים תעסוקה, פרנסה ו'חיים בכבוד'. הכבוד הוא קלון עבורנו, ומוטב לו לאדם הנזקק להתפרנס שידבק בדרכים הישנות ויחפש את פרנסתו בתוך ציבור היראים מבלי להתפתות לאחד המסלולים, סופם מי ישרונו. עם זאת, עלינו להיערך למציאות בה נהיה לרוב בארץ, ולקחת אחריות על כלל החברה. במציאות זו מובן שיהיו יהודים עובדי ה' שיעסקו בכל המקצועות הנצרכים, ועל-כן מחובתנו לקדם רעיונות כיצד לשמר את היהודי כעובד ה' בתוך המסגרת החרדית גם כאשר הוא עובד לפרנסתו. דחיית ההצעות המפתות של הממשלה והיערכות לקראת שלטון התורה - אלו שתי הדרכים העומדות בפנינו, ותודה לבג"ץ שהאיר את עינינו.

לתומכי וידידי האגודה: ניתן להיות מנוי על עלוני "קדושת ציון" ותוך כך ליטול חלק באחזקת העלון. מתרומה בכך 10 ש"ח לחודש ומעלה, ניתן יהיה לקבל את העלון עד לבית. באותה הזדמנות ניתן להזמין גם כמות של עלונים לצורך חלוקה. לפרטים ניתן להתקשר למספר 052-7137627, או במייל - yyy7@neto.bezeqint.net

מנוי!

סכנת האקדמיה – ראייה נוספת לצורך בשלטון יהודי

אף פעם לרדת לשורשן ולמקורן. באותו גבול דק שבין החומר לרוח, באותו מקום בו מתגלה הבורא בכלי-יכולתו – שם בדיוק נפסקה חומה של ברזל בין אנשי האקדמיה לבורא עולם. ובאותה נקודה בדיוק, בה מונח כח הבחירה בין טוב לרע, נסוגו אנשי המדע אחור לעבר הבהמיות וחוסר האנושיות, כאשר אותו מדע שידע לדייק בכל תחום הקשור לתפיסת החושים, החל להנפיק תיאוריות זרות ומוזרות ללא כל בסיס בנסותו להסביר את תופעת הבריאה הניצבת למול עיניהם ואינה נותנת להם מנוח. אותו קול חוצב מהר סיני התובע לבחור בטוב ולמאוס ברע נתקל בחומה אטומה של מדע ריקני חסר כל בסיס עובדתי החל מהאבולוציה של דרווין וכלה במטריאליזם הדיאלקטי מבית מדרשם של שפינוזה ומרקס, גדולי הכופרים אשר השליכו את ה' יתברך אחר גוום בשם אותו 'מדע' חסר בסיס. הנאציזם הגרמני ותורת הגזע השלימו את התמונה והוכיחו לעולם כולו, כי כל הקדמה המדעית והשקפת העולם האקדמית אינה מובילה את האדם לעבר השגת האושר הנכסף, כי אם לעבר אסונות תהומיים, כל עוד המדע אינו כורע ברך לפני הבורא.

אבן, אלו הם שורשיו של העולם האקדמי, ולתוך אותו עולם מופקר הם מעוניינים להכניס את ציבור היראים. וזאת יש לדעת, כי מדינת ישראל כיום בנויה באופן שמי שאינו בעל תואר אקדמי קרוב הוא להגדרה של אזרח סוג ב'. זה מתבטא במשכורת, זה מתבטא בקבלת תפקידים בשרות הציבורי וכן בפרטי, זה מתבטא במשרות שונות ומשונות, אשר המדינה קבעה עבורן קריטריונים של השכלה אקדמית, אשר במקרים רבים אין לה כל קשר אמיתי לדרישות התפקיד. אף בתוך לימודי התארים למיניהם, הסטודנטים נדרשים למלא את ראשם במקצועות שונים שאינם נוגעים כלל לתחום בו הם עתידים לעסוק, וכל זאת על-מנת להחדיר את "ערכי האקדמיה". כך, למשל, כל מי שלומד לתואר שני במקצוע כלשהו חייב לדעת שפה זרה נוספת

רבים מקרב ציבור היראים עומדים בפני נסיון לא קל בבואם להתמודד עם המוסדות האקדמיים השונים הקרויים 'חרדים', אשר באמצעות פיתויים שונים מתימרים להציע בפני הציבור פתרון לבעיית הפרנסה והתעסוקה, המעיקה על רבים בקרב הציבור, הן גברים והן נשים. ובדור רדוד כשלנו, כאשר הכל נמדד לפי המעטפת החיצונית, הופכת מלאכת ההסברה לקשה יותר ויותר, כאשר האברך הממוצע ואשתו באמת ובתמים אינם מבינים איזה ארס מסתתר מאחורי אותה מעטפת תמימה לכאורה, והתואר המנצנץ עם המשכורת שבצדו קורץ יותר מתמיד. וכך אנו מוצאים אלפי בוגרים של מוסדות החינוך החרדיים, כולל הטובים ביותר, נרשמים לאותם מוסדות אקדמיים, ואף 'קול קורא' אינו מצליח לעמוד בעדם.

וזאת יש לדעת, כי הלימודים במסגרות האקדמיות השונות יש בהן סכנות עצומות הרבה מעבר למה שרוב הציבור מדמה. הבעיות הן שורשיות הרבה מעבר למה שנראה לעין, ובעוד שכאשר אין מקפידים דיו על הפרדה או שמרצה חילוני כזה או אחר פולט מילה שאינה הולמת את האוון החרדית ניתן לתקן זאת יחסית בנקל – הרי שבשורשי הדברים אין שום אפשרות להגיע לעמק השווה, וזאת משום שעצם ההגדרה של האקדמיה טומנת בחובה מערכת ערכים הסותרת לחלוטין את תורת משה, ואף מוסד אקדמי לא יוותר על הדי.אנ.איי שלו רק משום שהציבור החרדי חושב אחרת ממנו.

האקדמיה בנויה על האלהתו של האדם, על הערצת הידע האנושי המוגבל כמקור מוחלט של אמת ועל הכחשת כל דבר שאינו מושג בחושים. מדובר בצורת חשיבה אשר הרימה את המדע לפסגות אשר האדם לא האמין שיגיע אליהם, וככל שעלתה קרנו של המדע – כך ירד ערכו של בורא כל העולמות, המחולל את כל אותן תופעות. אנשי האקדמיה תמיד ידעו להצביע על התופעות המופלאות שבעולם, אך לא ידעו

הכיוון. "את זה לעומת זה עשה האלים" (קבלה ז', ד"ז). כשם שאנשי האקדמיה הקימו מערכת שלמה של כפירה, מערכת השולטת על החברה ועל הכלכלה ועל כל תחומי החיים של אזרחי המדינה, כך מחובתנו של הציבור החרדי ליצור אלטרנטיבה. כנגד התארים שהם דורשים נעמיד מערכת שתדרוש ידע תורני, דקדוק במצוות, הנהגה תורנית אמיתית בכלל משעולי החיים – ולפי ערכים אלו נעריך את מרכיבי החברה השונים. כאשר המדע משועבד למי שברא אותו, כל דבר מקבל את ערכו הראוי. יכולים להיות מדענים יראי שמים, יכולים להיות רופאים ומנהגים, נגרים ופועלי בנין, סופרים ומשוררים, אך כל אלו יהיו כפופים לערכי הנצח של התורה, לא לערכי הכוזב של האקדמיה. כאשר נקים חברה בה האדם נמדד לפי רמת קרבתו לבוראו, אזי נדע, כי צלחנו גם את הנסיון הזה של החדרת רוחות זרות לכרם בית ישראל. עד אז, עלינו לעמוד איתנים כנגד אותן רוחות, ותוך כך להיערך להקמת ממלכת התורה האמתית. ■

מלבד אנגלית, אף כי אין כל קשר בין ידיעת שפה זו למקצוע בו בחר.

מדובר, אם כן, במערכת שלמה של ערכים, בחברה שלמה הצועדת לאורם של אותם ערכים, ומי שחושב שניתן להשתלב במערכת זו ולהשאר "חרדי" אינו יודע מה הוא שח. וכאן באמת מורגש החסרון של תפיסה חרדית המתחסרת לעם ישראל כאל אומה היודעת את ה'. ודאי שבמצב הנוכחי, חובתו של כל אחד היא לברוח מהאקדמיה ולחוס על נפשו ועל נפש ביתו וצאצאיו. אולם המציאות היא, שעל כל אחד שיצליח לעמוד איתן ולא להתפתות, יהיו רבים שיפלו בפח, אם על-ידי פיתויים שונים, אם כתוצאה מדחק כלכלי ואם בעקבות שטוש השקפתי, כאשר תמיד ימצאו מתוך המחנה כאלו שיקררו את המאבק. ועל-כן מחובתנו לשאול – כיצד מתמודדים ברמה הכללית, ברמת האומה?

התשובה לכך אינה פשוטה כלל וכלל, אולם מי שמבין את היעוד שלנו כעם ה' יודע את

Dear Jews! This unique pamphlet is being distributed all over the Charedi cities and neighborhoods in Israel. We have no governmental aid, as is obvious, and we depend solely on members of the public whom understand the importance of spreading our ideas. Due to the fact that many people all over the country and the Jewish world are waiting to read our message each month, and due to the fact that some noisy haters of us would do anything to prevent us from spreading our ideas, it is of utmost importance that our supporters all over the land help distributing the pamphlet in a professional manner and as much as possible. Car owners are specially called upon to help us with distributing. A professional distributor can work for us in Lakewood, New Jersey, but the costs are already very high. We also want to start distributing a pamphlet in English. We would be very grateful for any contribution and, as said above, for any help in distributing. You can be in touch with us in order to contribute, to take part in distributing or for any questions you may have. Just leave a message at 052-7195368 or better still, send an e-mail to yy7@neto.bezeqint.net

ימי ציון

הרב יעקב גליס

[הלק ג]

הגאונות
חוזרת לא"י

בשנת ד"א ת"ר

בקירוב (840 לספירה),

עברה לירושלם הישיבה הארץ-

ישראלית שהתקיימה בטבריה, 'מעזיה'

בלשון הגאונים, במשך מאתיים שנה. על

ראשי הישיבה בטבריה נמנו רבי פנחס מגדולי

הפייטנים ורבי יהודה בן עלואן. ראש הישיבה

נקרא בשם "ראש החבורה", והישיבה עצמה

נקראה בשם "גאון יעקב".

בתקופה הראשונה היו חילוקי דעות

בין הישיבה הצעירה בירושלם לבין הישיבות

הותיקות בסורא ובפומבדיתא. תנאי החיים

בבבל היו נוחים ומשופרים. הצבור היהודי

זכה לאוטונומיה פנימית נרחבת, ראשי הגולה

שלו הוכרו על ידי השלטונות. ראשי הישיבות

משתבחים ששיבותיהם "לא ראו לא שבי ולא

שמד ולא שלט בהם לא יון ולא אדום והוציאם

הקב"ה י"ב שנה קודם החורבן מירושלם בתורתם

ובתלמודם". הם חששו בתחילה להכיר בישיבה

בירושלם בגלל מעמדה הנחות בעיני השלטון

המקומי "ונפיש שמדא בארץ ישראל ואימעטא

הוראה תמן" כותב באגרתו רב שרירא גאון.

אך בהמשך הזמן התבססה הישיבה

בירושלם, וקיבלה גם את ברכתם של גאוני בבל

עד כדי להמצא בדרגה שווה עם ישיבות בבל.

בתפלת "יקום פורקן" שחוברה בזמן הגאונים

מתפללים לשלומם של "מרנן ורבנן חבורתא

קדישתא די בארעא ישראל ודי בבבל". בהכרות

קידוש החודש ביון שנשתמרה נאמר "כל עמא

הבו דעתכון למשמע קידוש ירחא הדין כמא

דגזרו אבהתנא מרנן ורבנן חבורתא קדישא

דהוי יתיבין בארעא דישאל אית לן ראש חודש

פלוגי בכך וכך בשבת". ובמכתבו של יוסף מלך

הכוזרים כתוב "אחד שאלני מדבר קץ הפלאות,

ואנחנו עיננו אל ה' אלקינו ואל חכמי ישראל ואל

הישיבה שבירושלם ואל הישיבה שבבבל" כך

הוקדמה אפילו ישיבת ירושלם לישיבות שבבבל.

בשנת ד"א תש"ך

אנו מוצאים את

אנשי ריינוס פונים

בשאלה לקהלות ארץ

ישראל: "אני יצחק בר

דורבלו, ראיתי בוירמיזא

כתב ששלחו אנשי ריינוס לא"י בשנת

תש"ך לפ"ק, שמועה ששמענו על ביאת המשיח,

וגם סירכא דליכא מה אתון בה", וחכמי ארץ

ישראל משיבים "על ביאת המשיח לא הייתם

כדאי להשיב, וכי אינכם מאמינים לדברי חכמים

וסימיניהם, ועדיין הסימנים לא באו, וסירכא

שבשומן הלב נחנו סנהדרי גדולה ונחנו סנהדרי

קטנה אוכלים אותה" (פורסם על ידי ציכלר צרווי הלארפטי כרך

מ"ז). מאה שנה לאחר מכן שאל רבי משולם ב"ר

משה ממגנצא את רבי אליהו הכהן ראש ישיבת

ירושלם ורבי אביתר בנו "האריות יושבי ירושלם

עיה"ק אם אומרים והשיאנו בראש השנה ויום

הכפור" (ספר הכרס לרש"י ועוד).

בין תומכי הישיבה נמנה הפייטן רבי אחימעץ

ב"ר פלטיאל מאיטליה, שהיה נצר למשפחה

מפורסמת של חכמים ופייטנים, שהתיחסה על

גולת ירושלם מימי החורבן, ניין ונכד לפייטן

הגדול רבי אמיתי. כאשר נפטר רבי פלטיאל

בשנת ד"א תשט"ו, העלה בנו רבי שמואל -

שהיה אף הוא גדול בתורה ונכבד בקהלתו - את

עצמות אביו לקבורה בירושלם, ותרם באותה

שעה "עשרים אלף דרכמונים לדלים וענוגים

לחכמים ודרשנים אשר התורה משננים, למלמדי

תינוקות וחזנים, ושמן למקדש כותל המערבי

למזבח שמבפנים, ולבתי כנסיות לקהלות

הרחוקים והשכנים, לאבלי ההיכל המסכנים

- הן העגומים על ציון ואבלים, ועל ירושלם

מתאבלים, ועל הישיבה לתלמידים ולתנאים,

ולחכמי בבל לישיבת הנשיאים" (מגילת אחימעץ).

בראש ישיבת ירושלם עמד רבי אהרן בן

מאיר, הוא הראשון לגאוני א"י שיש לנו ידיעות

מפורטות עליו, נצר למשפחה שהתיחסה על

בית דוד ושלשלת הנשיאים מהלל הזקן ואילך.

בארץ ישראל התקיימה אז קהלה תקיפה של

הכנסיות בקהיר נקרא על שמו "כניסת דניאל הנשיא". בשנת ד"א תת"ך חלה רבי דניאל במחלה קשה, ובחודש אלול תתכ"ב נפטר. על מקומו של רבי דניאל עולה רבי יאשיהו ב"ר אהרון גאון, מצאצאי רבי אהרן בן מאיר. שנות כהונתו אינן ידועות בדיוק, אולם שמו נמצא חתום על תעודה כבר בשנת ד"א תשע"ה. בימיו חלו רדיפות היהודים על ידי הכליף הפטימי אל חכים. בעקבות רדיפות אלו עברה הישיבה מירושלם לרמלה, הישיבה נמצאה בדוחק רב, ורבי יאשיהו פונה לקהלות ישראל בחו"ל להחיש עזרה - בתארו את מצבה הקשה של הישיבה, ושל יהודי ארץ ישראל בכלל.

אותן שנים היו כנראה הקשות ביותר בתולדות כל התקופה האחרונה ליהודי ירושלם. היא מתחילה עם רדיפותיו הקשות של הכליף הקנאי אל חכים על הנוצרים והיהודים - שהתפשטו אמנם על כל ארץ ישראל וסוריה, אך ירושלם סבלה ביותר.

נראה שלרגל מאורעות אלה עזבה הישיבה הארצישראלית את ירושלם, והתייבה ברמלה. בראשה עמד אז הגאון רבי יאשיהו, והתעודות שהגיעו אליו ממנו - נכתבו ב"שער הישיבה" ברמלה.

נוסף לסבל הרב - הוטל על יהודי ירושלם לשלם סכום עצום שהיה למעלה מכחם, ששת אלפים זהובים, וסכום זה נגבה באכזריות שאין כמותה. רבים מתו מן היסורים ורבים ברחו. עולי הרגל חדלו לבוא ופרנסת בני ירושלם נתקפחה, המסחר שבת, הדרכים נשתבשו, אף הרעב והדבר עשו את שלהם, מיהודי ירושלם נשארו רק מתי מעט, כחמשים איש. המכתבים היוצאים מירושלם באותן השנים, מלאים יגון עמוק ויאוש רב. אך בהמשך הזמן הוטב המצב, ורווח להם ליהודי ירושלם, עד אשר הגיעה שנת תתל"א (1071). ירושלם נלכדה על ידי הסלג'וקים, שלכדו גם את רמלה ואת רובה של ארץ ישראל. רבים מתושביה נהרגו, העיר שודדה והוצגה ריקם. אחרי הפסקה של מאה שנה חוזרת ארץ ישראל שוב לשלטון כליפי בגדד, אבל הנצחון לא היה גמור - המלחמה בין שני הצדדים, והמהומות

קראים, והם הציקו לרבנים בכל אשר יכלו. רבי אהרון נלחם אתם מלחמה עזה. בענין זה המשיך את מסורת אבותיו "רבי מאיר ורבי משה שכמה פעמים ביקשו השונאים [הקראים] להרגם", והוא מעיד על עצמו כי אחד מאבות אבותיו, רבי מוסי - "נהרג בעזרה מתחת יד זרע ענן". במלחמה זו שיתף פעולה עם חכמי בבל שנמנו עם ידידיו - עד שקפצה עליהם רוגזה של מחלוקת הלוח הידועה, ששיבשה את היחסים בינו לבין חכמי בבל.

אחרי פטירת רבי אהרון, עלה על כסא הגאונות רבי שלמה ב"ר יוסף הכהן. הוא היה גם ראש הישיבה עד שנת ד"א תשפ"ז, במותו היו שני בניו יוסף ואליהו קטנים, ועל כן ירש את מקומו רבי שלמה ב"ר יהודה. רבי שלמה עמד בראש הישיבה ובראש הישוב היהודי בירושלם למעלה מעשרים וחמש שנים. הוא נולד למשפחה פשוטה והגיע לגאונות בזכות תורתו, אישיותו ומדותיו הנעלות. מוצאו היה כנראה מפאס בירת מרוקו. לפני שהגיע לגאונות שימש כתפקיד "אב הישיבה", והוא סגן הגאון, וכבר אז היו עיני יהודי ירושלם נשואות אליו.

תלאות רבות ונוראות עברו על הישוב היהודי בירושלם בתקופת גאונותו, יהודי העיר סבלו בגלל התקוממותם של שבטים בדואים בארץ ישראל ובסוריה, ומרידתם בשולטן מצרים. המורדים כבשו את ירושלם ואת רמלה והטילו על הקהילות תשלומי מסים למעלה מיכלתם, וגבו זאת באכזריות יוצאת מהכלל. עולי הרגל התמעטו, מקורות ההכנסה של הישיבה והקהלה בירושלם דללו, עד כי "לא נשאר בכל ארץ ישראל קהל מועיל כי אם קהל צור". משהושב השלטון המצרי על כנו, שלחה עדת ירושלם ובראשה רבה רבי שלמה ב"ר יהודה שליח מיוחד למצרים - את רבי יוסף החזן ב"ר יפת המלמד, לבקש עזרה מיהודי מצרים.

רבי שלמה נפטר זקן ושבע ימים בחודש אייר תת"א, ועל כסא הגאונות עלה רבי דניאל ב"ר עזריה. רבי דניאל היה מזרע ראשי הגולה מבבל, ויליד בגדד, הוא היה מכובד על בני דורו, ומצודתו פרוסה גם על מצרים. אחד מבתי

בענין שם ה' הרב מנשה בן יוסף

ויקרא שם בשם הוי"ה א' עולם

מיסודי היהדות

ומערכיה הנכבדים ביותר

הוא ענין ידיעת ה', כמ"ש כי

אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע

אותי' (יחזקאל ט', כ"ג), ונאמר 'כי בי חשק ואפלטוהו

אשגבהו כי ידע שמי, יקראני ואענהו עמו אנכי

בצרה... (תהלים ל"א, י"ד - ט"ו), ונתתי את ליבי לדרוש

ולתור בעניני ידיעת ה' אלהינו, ויהי רצון שיהיו

הדברים לרצון לפניו ית' ויהיו לתועלת לי ואולי

גם לאחרים.

ויש להתבונן בענין שם הוי"ה, שהוא השם

העיקרי של ה' אלהינו אהי ישראל ית"ש, ויש

לעמוד על פירושו ועל ענינו.

הנה פירוש שם זה מוסכם הוא על כל חכמי

ישראל, שהוא מורה על כך שהוא ית' הווה

תמיד, ונאמרו בכך כמה נוסחאות כיצד להגדיר

בדיוק את ענין שם זה, עיי' בזה ברמב"ן בפני

לפרשת שמות (ג', י"ג) מה שהביא בזה מהרס"ג

ומהרמב"ם, ועיי' עוד ביתר המפרשים שם.

וכן כתב השו"ע בא"ח ס"ו, שפי' שם זה

הוא שהוא ית' היה הווה ויהיה, ועד"ז כתב שם

הגר"א שפירושו הוא שהוא נמצא קיים, ובביאורו

להיכלות פקודי האריך בזה, ושם כתב ששם זה

מורה על הווייתו תמיד והווייתו מעצמו.

ובאמת נראה, שפירוש

זה מקרא מלא הוא,

שנאמר 'ויטע אשל

בבאר שבע ויקרא שם

בשם הוי"ה א' עולם"

(בראשית כ"א, ל"ג). והנה א' עולם'

פירושו הא' הנצחי, שכן הוא פירוש 'עולם'

בכל המקרא כולו, כמו 'חוקת עולם', 'ברית

עולם', 'עבד עולם' ו'חרות עולם'.

[וז"ל האבן עזרא בפני' לקהלת (ג', י"ב) עה"פ

גם את העולם נתן בליבם" - 'ומילת עולם בכל

המקרא לא מצאנוה כי אם על זמן ונצח, וכן

אלוקי עולם ה' כמו אלוקי נצח או אלוקי קדם, וכן

ומתחת זרועות עולם].

והרי, כי המקרא מפרש את שם הוי"ה שבו

קרא אברהם, ומבאר כי פירושו הוא הא' הנצחי,

והרי לפנינו פירושה של התורה עצמה לשם

הוי"ה מה ענינו [ואין נראה לומר, כי א' עולם' הוא ענין

נוסף על שם הוי"ה, שאם נאמר כן אזי לא יובן מה ראתה כאן

התורה להוסיף תארים על שמו של הקב"ה יותר מבכל פעם

אחרת בה נזכר ה' בתורה, אלא ע"כ שזהו פירוש שם הוי"ה,

ובזה קרא אברהם, ועל כן פירשה כאן התורה ענין זה].

ונראה עוד לדקדק ממקרא זה, שעיקר ענינו

של שם הוי"ה הוא היותו לעולם שאין לו תכלה,

ואין עיקר שם זה בא להורות על היותו מעולם

דהיינו שאין לו תחילה, שכן הוא לשון עולם

שבמקרא תמיד כנ"ל - 'ברית עולם' ו'חוקת

עולם', שאין הם מעולם כמבואר, אלא הם

המשך ימי ציון

הכרוכות בה, נמשכו שנים רבות. הארץ כולה וכיחוד ירושלים סבלה אז הרבה, הישיבה הארץ-ישראלית

עוקרת אז את מושבה - והפעם לחלוטין - מירושלים השדודה והמרוקנת, ועוברת לצור הרחוקה. היתה

זו מכה קשה ביותר לחייה הרוחניים והחמריים של ירושלים, ולעמדתה המרכזית בעם. הידיעות על

ירושלים מזמן כיבוש הסלג'וקים אחר מסעי הצלב - מתמעטות והולכות, שכן רוב הידיעות על התקופה

הקודמת, הגיעונו ממכתביהם של ראשי הישיבה שהיתה קיימת בה.

אחרי פטירת רבי יאשיהו, עלה על כסא ראש הישיבה רבי אליהו ב"ר שלמה הכהן - שבימי

גאונותו של רבי דניאל שימש הוא כסגנו "אב בית דין". אחרון גאוני א"י היה רבי אביתר בנו.

כבושה של ירושלים ע"י הצלבנים ואחריהם הערבים - הביא מפנה יסודי בתולדות העיר ירושלים,

והעליות אליה.

זו הגדרתו של מרן הגר"ח מבריסק, וה"ה בכל ענין כיוצא בזה, שהשם בא לבטא את הגדרתו של הדבר, ואי אפשר לקרא שם לדבר, אלא כאשר הוא אכן מבטא את הגדרתו של הדבר.

ועפ"ז נבין, שאף שודאי ידענו, כי ה' אהינו הוא הווה תמיד, מ"מ מצד עצמותו א"א לנו לקרותו בשם זה, שמאחר שענינו האמיתי של הקב"ה נעלם מאיתנו לגמרי ואין לנו בו שמץ של השגה, אף כי ידענו בו שהוא היה הווה ויהיה, אין זה נכון להיות שמו דהיינו הגדרתו, מפני שאין זו הגדרתו באמת, רק עוד פרט של שלמות שיש בו מתוך אין סוף של שלמות שיש בו שאינה שייכת להשגתנו כלל.

ונמצא, א"כ, שאף שמיחד הוא שם הוי"ה ביחס לשאר השמות בכך שהוא מתיחס לעצמותו ית', מ"מ מצד עצמותו ית' לא היה נכון לקרוא לה' בשם זה, שזהו רק ענין אחד שאנו משיגים בעצמותו ית', שאין נכון על פי זה לכנותו בשם זה.

והנה על פי האמור נותר לנו לבאר מה נתחדש בהנהגתו ית', שעל פי זה אכן ראוי לנו לכנותו בשם הוי"ה, מה שאין ראוי לנו לכנותו לפי עצמותו.

ויש לפרש הדברים ע"פ המשל הנ"ל, שהנה כאמור אין זה נכון לקרוא למרן הגר"ח מבריסק בשם 'בנו של הבית הלוי', שאין זו הגדרתו וראוי הוא לשם מצד עצמו, אבל לו יצויר שיתעורר בבית המדרש נידון בענין מה היה מנהגו של הבית הלוי בענין מסוים, והנה בתוך כדי הנידון הופיע ובא הגר"ח מבריסק לבית המדרש, אז הרי נכון לומר - הנה בא בנו של הבית הלוי, הבה ונשאלה את פיו מה היה מנהגו של אביו בענין. ונמצא, שלמרות שמצד עצמו של הגר"ח לא היה ראוי הוא להקרא בשם 'בנו של הבית הלוי', הרי שמצד הנידון העומד בפנינו, ראוי הוא לשם זה, שכן עכשיו ישנה משמעות מיוחדת לפרט זה, שהגר"ח הוא בנו של הבית הלוי, ועכשיו פנייתנו אליו ויחסנו אליו הוא מצד מה שהוא בנו של הבית הלוי.

לעולם, וכן הוא כאן, שעיקר הוראת שם הוי"ה ב"ה היא שהוא ית' ש' יהיה לעולם.

ואחר שידענו זאת, יש לנו להתבונן על ענין אחד, שהנה כתבו הקדמונים שכל השמות אינם מורים על עצמותו ית' רק על פעולותיו, ורק שם הוי"ה הוא מורה על עצמותו, דהיינו ששם א' המורה על היותו תקיף אינו אלא ע"ש שהוא פועל פעולות בתוקף, ושם אהים אינו נקרא בו אלא ע"ש שהוא מנהיג את בראיו, וכן כל השמות אין להם מקום להיות אלא אחר המצאות הנמצאים, אבל שם הוי"ה ב"ה שענינו הוא שהוא היה הווה ויהיה והוא נצחי - זה שייך בו מצד עצמו, שהוא מצד עצמו נצחי הוא, ועל כן קראו הקדמונים לשם הוי"ה 'שם העצם'.

וז"ל הגר"א בביאורו להיכלות שם - "ובזה אנו נבדלים מן האומות, כי כל האומות משיגין את שמו ית' וכו', רק שאין משיגין את שם הוי"ה רק את שאר השמות, וכולן אינן שם העצם רק שמות משותפין, וכו' כי כל השמות משותפין ומושאלין מפעולותיו, לא כאלה חלק יעקב שהם דבקים בשם זה וכו' והוא שם העצם שאינו מושאל מפעולה רק מורה על הווייתו תמיד והווייתו מעצמו" - עכ"ל הצריך לענינו.

אמנם יש לשאול, שהרי נתבאר הרבה בדברי רבותינו המקובלים, שמצד עצמותו ית' אין לנו בו שום השגה ואין שייך בו שום קריאת שם אלא מצד פעולותיו והנהגותיו, כמו שהאר"ן בענין הנפה"ח, ואמרו הם ז"ל שאין סוף ב"ה א"א לכנות לו שום שם, וא"כ אין נאמר דשם הוי"ה ב"ה הוא שם מתיחס לעצמותו ית'. עוד צריך להבין, מפני מה באמת א"א לתת בו ית' עצמו שום שם, הלא זאת שהוא הווה תמיד אנו יודעים בו, ולמה לא נכנהו בשם זה.

וביאור הדברים הוא, ששם ענינו הוא הגדרה, ולא על פי כל נתון נכון ראוי לקרות לבעל אותו נתון בשם, ולדוגמא א"א לקרוא למרן הגר"ח מבריסק בשם 'בנו של הבית הלוי', שאע"פ שענין זה נכון הוא, מ"מ אין

יהיו, מתממשת בנתינת א"י לישראל, וזהו עיקר גילוינו.

וכן אמר משה איש האלים בברכו את עם ה' - "מעונה לאהי קדם ומתחת זרעת עולם" (דברים ל"ג, כ"ג), כלומר מעונך ישראל הוא האלים אשר מקדם ומתחת נושאות אותך הזרעות שיהיו לעולם, כלומר ה' אלהיך הוא האלים שמן העולם ועד העולם. ומהי משמעות דבר זה? "ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד. וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמו יערפו טל" (עז).

וכן נאמר - "ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו" (תהילים י', מ"ג), דהיינו שמשמעות מה שה' מלך עולם ועד היא שאבדו גוים מארצו.

והנה בימינו זכינו ונגלה שם הוי"ה לעיני מי שרוצה להתבונן, ופתאום אותו אלים שההיסטוריה העולמית כמעט שכחה ממנו, שנראה היה לה שהוא שייך לעבר הרחוק אי שם בין מסילות מצרים לשבילי ארם נהריים - הנה הוא כאן פועל ומפעיל, ואותה שבועה נושנה לתת את ארץ אבותינו לנו הנה היא הולכת ומתממשת לעיני העמים. מן הראוי היה, כי עתה ירכין העולם ראש בפני האלים הקדמון, האלים הנצחי. אך לא, העולם עדיין מתכחש, אינו מודה עדיין כי יד אלהי ישראל עשתה זאת, ואף מנסה הוא לחבל בתכנית האלהית. אך המתבונן ורואה את מעונה אלהי קדם, את אותן זרועות עולם פועלות - יודע הוא, כי ה' הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים, עצת ה' לעולם תעמוד מחשבות ליבו לדור ודור, אשרי הגוי אשר ה' אלהיו העם בחר לנחלה לו.

ויהי רצון שבקרוב יתקיים בנו מקרא שכתוב - "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'" (יחזקאל ל"ח, א'), וידע כל בשר כי ה' אלהינו הוא לעולם, בהקימו לנו ברית עולם, לתת את נחלת אבותינו לנו לאחוזת עולם.

וע"פ משל זה נבואה אל הביאור, שלמרות שאין לנו השגה בעצמותו ית' באופן שנוכל להגדירו, מ"מ לאחר שברא את עולמו, דיבר בו דברים, הבטיח בו הבטחות ונשבע בו שבועות, עתה יש לנו יחס אל זאת שהוא ית' שמו הווה תמיד ויהיה לעולם בעוצם כוחו, שבזאת יש לשבועתו ולבריתו משמעות נצח. ואף כי אין לנו הגדרה בו מצד עצמו, כלפינו נכון לנו להגדירו כאל עולם שיהיה לעד, שמשמעות ענין זה כלפינו היא שדבריו קיימים לעד ולהבטחותיו יש משמעות נצח.

ועפ"ז אמרו חז"ל בכל מקום, ש'אני ה' מוכנו הוא נאמן לשלם שכר או נאמן לשלם פורענות. ואין כוונתם, שפירוש שם הוי"ה הוא משכיר ומעניש או נאמן, אלא שמשמעות שם זה כשהוא מופיע לאחר מצוות ועברות ענינו הוא 'אני הוא הקיים לעד, אשר לדברי יש משמעות נצחית, ודברי אשר יעדתי לשומרי מצוותי או לעוברים עליהם בודאי יבואו.

ובפ"ה הרשב"ם לתחילת פרשת וראא כתב, וז"ל - "אני ה', ושמי מתפרש שיש בידי לקיים הבטחתי", והיינו כנ"ל.

וענין זה אנו מזכירים אותו בכל יום בברכת 'אמת ויציב', וכך אנו אומרים - "אמת, אלהי עולם מלכנו צור יעקב מגן ישענו, לדור ודור הוא קיים ושמו קיים וכסאו נכון ומלכותו ואמונתו לעד קיימת, ודבריו חיים וקיימים, נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים" - והיינו, כי משמעות זו, שה' קיים לעד, לגביו היא שמלכותו קיימת לעד ורצונו הוא יקום לעד, ולדבריו יש משמעות לנצח, שהם בודאי יהיו.

והנה יש לעיין מהו דבר ה' המרכזי בעולם, מהי הבטחתו ושבועתו? המתבונן במקרא יראה, שהדבר היחיד שה' נשבע לאבותינו הוא נתינת ארץ ישראל לישראל, וא"צ להאריך בדבר זה שכל המקרא מלא ממנו. ונמצא, א"כ, שעיקר משמעותו של שם הוי"ה, שענינו הוא ה' הנצחי שדבריו ודאי

ולאום מלאום יאמץ

הרב נפתלי סופר

[חלק א]

לנו - דור האחרון - קודם
בוא משיח צדקנו. אבל
אנו נלך בהמשך דרכנו
במאמרים אלו להתבונן
דווקא על הפן הלאומי
של עם ישראל ביחס למצבנו

כיום, ונראה כמה רחוקים אנו מהמצב
המתוקן. ואמנם הדברים האלו מעציבים כל לב,
אבל אין כוונתנו ח"ו לעורר את העצבון ונכאות
הרוח בקרב הקוראים, אלא כל מגמתנו לעורר
לבנו לצפיה אמיתית לישועה, וודאי חפץ השי"ת
בצער זה שמצטערים בניו על היעדר תיקון
העולם במלכות ש-די, וכל המצטער באמת
בעוה"ז על היעדר הקדושה יזכה לעתיד לבא
לשמחה כפולה, עת יגלה האדון ברוך הוא את
אורו בעולם, וכמו שאמר דוד מלכנו: "שִׁמְחֵנוּ
פִּימוֹת עֵינֵינוּ שְׁנוֹת רְאֵינוּ רְעָה. יִרְאֶה אֶל עַבְדְּךָ
פְּעֻלָּךְ וְהִדְרֶךְ עַל בְּנֵיהֶם" (תהלים 6, טו - טז).

בהיותנו בארץ אויב, נתונים במלחמת
קיום תמידית על החומר ועל הרוח, קל היה
יותר לצפות לישועה. כל יהודי ידע היטב מה
רע במצבו העכשווי. הוא לא היה צריך להרחיב
בביאורים על רעת הגלות, די היה לו להראות את
הצלקות שעל גבו ממכות הפריץ, כיון שלא יכל
לשלם את דמי החכירות במלואם, בעתו ובזמנו.
כמו כן לא היה צריך להרבות בדרשות, לבאר
למה הוא מצפה, והלא פשוט היה, כי הצפיה היא
לעזוב את ארצות הגויים, ולחזור לארץ ישראל.

ידיהי היום, לאחר כל שנות גלותנו, ויביאנו
לאינו לארצנו, ויעש עמנו נסים ונפלאות. ואף
בשעה שהסתיר פניו מאתנו בעוונותינו, בשנות
הזעם הנורא, נתקיים בנו באורח פלא מקרא
שכתוב: "וּבְהִרָא עֵינֵינוּ וְהָיָה כְּשֵׁנוּ" (שופטים 6, י"ז). והנה, לא זו בלבד שלא עזבנו השי"ת
בידי אומות העולם, ושמרנו בנוראותיו, כרועה
המנהיג כבשה אחת בין שבעים זאבים, אלא
האיר פניו באופן מיוחד, כאשר נתן בלב האומות
להעניק לישראל 'רשיון' לשוב ולשלוט
בארצם - ארץ הקודש. במצבנו כיום, קשה יותר
להגדיר מהי אותה ישועה, לה אנו מצפים.

"אמר רבא: בשעה
שמכניסין אדם לדין
אומרים לו: נשאת ונתת
באמונה? קבעת עתים
לתורה? עסקת בפריה
ורביה? צפית לישועה?..."
(שבת 16).

במאמרים הקודמים נתבאר בהרחבה, כי
היהדות איננה רק אוסף חוקים והנהגות, אלא
אנו עם הקודש, הננו בני אומה אחת, באמונותינו,
מצוותינו, ולאומיותנו. ביארנו ג"כ כמה ממפסידי
הרגשה זאת, אשר גרמו לרבים מבני היהדות
הנאמנה, לאבד את תחושת ה'לאומיות היהודית'
האותנטית, והצענו כתרופה למפסידים אלו,
לשוב ולהתחבר לרוח הקדושה, הנושבת בתורת
ישראל, ולחיות ממש, ולצייר בעיני רוחנו, את
המצב המתוקן של אומתנו, עד אשר ננתק את
נפשותינו מעולם המושגים המערבי המעוות,
השולט כיום בכיפה בעולם הרחב.

בעבודת התבוננות זאת, יש תועלת נוספת,
מלבד ההתנתקות מערכי העולם המקולקל
הנראה לעינינו. והיא, שע"י התבוננות זאת,
נתמלא בתשוקה גדולה לחזור למקומו האמיתי,
כמעמדי הקדושה בעולמו של הקב"ה, וכמש"כ:
"קוּמֵי אוּרֵי כִּי בָא אוֹרֶךְ וּבְכוּד ה' עָלֶיךָ זָרַח. כִּי
הָיָה הַחֹשֶׁךְ יָכֹסֶה אֶרֶץ וְעָרְפֶל לְאֻמִּים, וְעָלֶיךָ
זָרַח ה' וּבְכוּדוֹ עָלֶיךָ יִרְאֶה. וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֶךְ
וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זָרַחךָ" (ישעיהו 60, 1-2). אמנם, מלבד
חובתנו לעורר את לבנו לצפיה לישועה, על ידי
ההתבוננות בגודל יקרת מצבנו הצפוי לנו לעתיד
לבוא, מחויבים אנו גם כן להתבונן על החסרון
העצום, בו אנו נתונים כיום, עד אשר נבין ונחוש,
כי המצב הנוכחי הוא בלתי אפשרי, ונישא לבבנו
אל כפים אל א' בשמים, עד אשר יחוס עלינו ויגלה
שכנתו עלינו.

לראובן לבנו, לא חסר פנים של קלקול
במצבנו כיום, דור עקבתא דמשיחא, אם מצד
מצבם הרוחני המקולקל של אחינו התועים,
ואם מצד הפירודים הגדולים שישנם בין יראי ה',
ועוד כהנה וכהנה, נסיונות אשר עיתד הקב"ה

לאומית זאת המכונה 'ישראליות', הינה חלאה רעה ואיומה, אשר נדמה כי כמותה לא ידע עמנו מיום צאתנו ממצרים.

כמדומה, שחובה גמורה על כל יראי ה' מכל המגזרים והחוגים, לומר בפירוש, כי אין לנו חלק ונחלה ח"ו, בלאומיות ה'ישראלית' החדשה. הלאומיות היהודית המאחדת אותנו מזה אלפיים שנה אינה יכולה בשום פנים ואופן להיות זאת המעצימה את עוברי רצונו ית'. בלאומיות היהודית אין מקום לנכרים מכל סוג שהוא, אף אם משרתים הם במסירות נפש בהגנה על גבולות ארץ הקודש^[*].

אם בראשית ימיה של מדינת ישראל, עוד ניסו המקימים ונספחיהם - אשר ללא ספק חלקם היו יהודים טובים עם כוונות רצויות - לעגן בחוקת המדינה את היות המדינה 'יהודית ודמוקרטית', הרי שכלל שחלפו השנים, הצליחו האשמים הסרוחים על כסאות שן בבית גאים - יסח ה' בב"א - להשליט יותר ויותר את הערכים הליברליים ה'מתקדמים', על חוקי המדינה, ולדחוק כמעט לחלוטין, את רגלי הספיחים היהודיים שעוד נותרו זעיר שם זעיר שם בחוקת המדינה. על שלטון זה אמרו רבותינו, כי אינו "אתחלתא דגאולה". באמרם זאת, הם לא דיברו על קיבוץ הגלויות, או על הסכמת האומות ליתן לישראל את ארצם, אלא על השלטון החדש והלאומיות המזויפת, אשר קמו במדינה החדשה. שלטון זה אינו 'מלכות ישראל' בזעיר אנפין, אלא שלטון נכרי! שכן כאשר ערכי הליברליזציה והקדמה המערביים, הם השולטים בכיפה, מה לי אם מנהל המערכת הוא יהודי או נכרי. ואמנם חובה עלינו להודות להשי"ת, שפרק מעלינו את שלטון הישמעאלים, אשר טבחו בנו ללא רחם בכל עת מצוא. אבל האם

הצאר ניקולאי שוב אינו רודף אותנו, הנוצרים אינם חוטפים את ילדינו, ואף הישמעאלים אינם טובחים בנו, יותר מבשאר אומות העולם. ולא זו בלבד שמצבנו החומרי השתפר פלאים, אלא במבט שטחי נראה, כי אף מצבנו במישור הלאומי נפלא מאד. אמנם השלטון ניתן ביד החופשיים, אבל סוף סוף הרי השלטון חזר לידי ישראל, וכי מילתא זוטרתא היא?

אבל כאשר נעמיק בענין נראה, כי אמנם השלטון חזר ל'ידיים יהודיות' שכן מנהיגי מדינת ישראל הם בנים ביולוגיים לאם מזרע ישראל, אבל האם ניתן להגדיר את השלטון כ'שלטון יהודי'? והנה אין כוונתנו לעובדה שהיהודים השולטים בארץ הקודש חילוניים הם, מנותקים מכל זיקה לתורת ישראל ולמצוותיה, שכן כבר היו תקופות בעם ישראל, שמלכי ישראל ויהודה עבדו את אלהי הארצות, ושפכו דם רב, עד אשר מלאה ירושלים בדם נקיים מפה לפה.

אולם קיים הבדל מהותי בין השלטון הנוכחי לבין השלטון של אותם מלכים רשעים. באותן תקופות אמנם חטאו ישראל, אמנם עבדו אלהים אחרים, ולא הקפידו על מצוות התורה. אבל זהותם הלאומית - יהודית היתה! אמנם עם קלקולים רבים, אבל יהדות מקולקלת ניתן לתקן. הקב"ה הגלם לבין האומות, יסרם כאשר ייסר איש את בנו, עד אשר כלו הפושעים, והכלל חזרו לדרך הישר. ואמרו חז"ל, שיותר ממה שהעמידה כנס"י צדיקים בהיותה בארצה, העמידה בימי גלותה.

לעומת זאת בזמננו, הלאומיות ה'ישראלית' השולטת בארצנו - אין זה נכון להגדירה כלאומיות יהודית מקולקלת, אלא זוהי לאומיות 'לא יהודית'! לאומיות ארורה זאת, פורשת את כנפיה באהבה על בני הַגֵּר הדרים בארצנו, יותר ממה שמתיחסת היא לבני ישראל דרי ארצות הגולה! האם זוהי יהדות עם פגמים, או שמא זהו זיוף מיסודו?! אמנם מאמינים אנו באמונה שלמה, כי השי"ת מוביל את כל סיבובי ההיסטוריה, לקראת היום בו יהיה למלך על כל הארץ. אמנם מאמינים אנו, כי השי"ת מהפך כל רעה לטובה. אבל אין זה יכול לכסות על העובדה, כי תרבות

[*] לא באנו כאן לשלול את המושג של ג'רתושב על-פי גרדי ההלכה ושל חסידי אומות העולם, אשר זכאים ליחס הגון מאתנו על-פי כל כללי ההלכה, באנו רק לומר שבהגדרת האומה היהודית, המבוססת על התורה והמצוות, אין מקום לנכרים, אשר אינם באים באותה ברית.

כהנים וגוי קדוש. סדר יומנו הציבורי, ראוי היה לו ליסוב סביב השאלה, היאך מגדילים אנו יותר את כבודו ית' בעולם. בראש עמנו צריך לעמוד מלך כשר וישר, המנהיג את ישראל בדרך טובים, על פי תורת משה. במרכז אומתנו צריך לעמוד בית המקדש, מקום השראת השכינה בישראל, בית תפילה לכל העמים, אשר במרכזו יושבים שבעים זקנים ומלמדים דעת את העם, כמש"כ: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם" (ישעי' 66, מ' מ'כ"ד, ז', 3). ולעומת זאת...

כאשר נמקד את עיקר צפייתנו לישועה במישור הכללי-ישראלי במקום במישור הפרטי, כאשר עיקר צערנו יהיה על שפלותם של ישראל כעם, הרי בדבר זה עצמו מכשירים אנו את המצב לקראת המהפכה הגדולה שתהיה בקרוב בעז"ה, בהעברת מלכות זדון מהארץ והשבת כסא דוד לירושלים.

ונעמוד בעז"ה על עוד נקודה אחת. מלבד הצורך להתבונן על שפלות מצבנו הלאומי, כדי לעורר צפייה אמיתית לישועה, הרי מוטלת עלינו חובה זאת, כדי שלא נשלים ח"ו עם מצבנו. צא ולמד מיושבי ארץ כורדיסטאן, אשר הכריזו על עצמאותם לפני מעט יותר משבעים ימים. על להכרזה זאת קדמו פעולות רבות ומגוונות, אשר הרקע לכולם היה חוסר השלמה עם המצב הקיים. אם היו הכורדים משלמים עם מצבם ומבססים את חייהם כחלק מאזרחי עירק, ומקדישים את זמנם להשגת שוויון זכויות מלא, ודאי יהיה נסתם הגולל על כל סיכוי להיפרדות מכובשיהם. ואם תאמר מה לנו ללמוד מיושבי המזרח הפרימיטיבי, הרי שהראנו ה', כי תהליך ממש דומה מתרחש ביבשת אירופה המתקדמת בחבל קטלוניה הדורש להפרד מספרד, כאשר גם בסקוטלנד מתחילים להרהר מחדש באפשרות הפירוד מאנגליה, ועוד היד נטויה.

בן הוא בענייננו. משנות קום המדינה היה עיקר מאבקה של היהדות הנאמנה על הזהות היהודית של יהודי ארץ ישראל ועל צביונה של המדינה החדשה. לא עלתה על ליבם של אבותינו, שיוכלו לכפות את קיום המצות על כלל

שייך לומר 'הלל' על כך שהמחוקקים את חוקי התועבה ביכנסת ישראל, הם מזרע אברהם ולא מזרע לוט?!! הלא בושנו וגם נכלמנו, שמתוך עמנו יצאו שועלים קטנים אלו, המטמאים את ארצנו הקדושה בגילוליהם ותועבותיהם!*

ואמנם יהיה מי שיטען, כי כאשר מעמידים את השלטון הנוכחי כנגד השלטונות שקדמו לו מתמלא הלב רננה. מי האמין שיבוא יום שבו המאבק יהיה, אם יקבלו הישיבות הקדושות מעט כספים מהשלטון, או עוד יותר מעט. אבל הסתכלות זאת גלותית היא! אין אנו צריכים להעמיד את מצבנו בהשוואה למצב מקולקל עוד יותר, אלא בהשוואה למצב המתוקן. גם ראוי היה שנראה את ההיבט היהודי כדבר הכולל משהו מעבר לפרורי התקציב המושלכים לעבר עולם התורה. והלא ישראל הם המעותדים להיות לעם סגולה, אותנו האמיר ה' אהינו להיות לו לממלכת

[*] אכן עיקר דברינו נאמרים ביחס למערכת השלטונית הפנימית על ערכיה, תרבותה וסמליה. אבל נראה מסברא, שיש פן נוסף כאשר אנו מוסתכלים על מדינת ישראל, והיא הבחינה המדינית, בבחינת היחס והמאבקים שבין מדינת ישראל לאומות העולם. על-אף שהיהודים השולטים בארץ ישראל מנסים לבנות כאן 'מדינת כל אורחיה', הרי ששונאינו המקיפים אותנו רואים במדינת ישראל 'מדינה יהודית', ומאבקהם נגד המדינה באים כחלק משנאתם הגדולה לכל אשר בשם ישראל יכונה. וא"כ מבחינה זאת נראה, שכל ניצחון של מדינת ישראל המדינית על אויביה יש בו מימד של קידוש ה', כיון שסו"ם המאבק הוא בין ישראל לאומות. וכן כל פגיעה של האומות במדינת ישראל יש בה מימד של חילול ה', כיון שהאומות רואים זאת כניצחון של ישמעאל על היהודים בארץ ישראל, ואין הם משתכנעים מהמצג ה'נאורי' והלא יהודי, משגסים קברניטי המדינה להציגו. מבחינה מדינית בין-לאומית זאת, יתכן שיש כאן תחילת צמיחת קרן למלכות בית דוד, כיון שאומות העולם הכירו בכך שיש מקום ליהודי העולם, לעשות ממשלה לעצמם בארצם. אבל בהבנות אלו, אין כדי להכהות את עומק המרחק בין השלטון השולט בארצנו לבין שלטון יהודי אמיתי.

חובתנו בעת הזאת לשוב לשדה הקרב, להודיע כי לא נכנענו ח"ו לס"א ולשליחיו. יהודים אנו, לא ישראלים!^[*] הגם אם מוכרחים אנו להשתתף במסגרות השלטוניות לצרכים מסוימים, אין זה מהווה ח"ו הסכמה שבשתיקה, או הזדהות, עם ערכיהם שלהיושבי ראשונה במלכות. צריכים אנו להסתובב עם תחושה של "דורשי עצמאות"! להרגיש כעם נכבש בארצו! ולחכות לרגע בו נוכל להכריז על עצמאותנו משלטון הכופרים וכינון שלטון התורה בארץ הקודש.

ונזכרה בקרוב, שתתקבלנה תפילותינו אשר התפללנו לפני ה' בימים הקדושים: ובכן תן כבוד ה' לעמך, תהילה ליראיך ותקוה טובה לדורשיך, ופתחון פה למיחלים לך. שמחה לארצך, וששון לעירך, וצמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת נר לבן ישי משיחך, במהרה בימינו. אמן. ■

[*] אין צורך לומר, כי הכוונה לביטוי 'ישראלים' כפי המובן בימינו ולא לפי משמעותו המקראית או החז"לית, שהוא זהה לביטוי 'יהודים'.

הכופרים בארץ הקודש. אבל כל עוד היה מאבק על צביון המדינה, כל עוד היתה תקוה בלבבות, שיום יבוא ויוחל שלטון התורה בארצנו, שמר דבר זה על בני היהדות הנאמנה מהתערב באחינו התועים ומללמוד ממעשיהם. אולם כהיום הזה, אם נחדל מהצפייה להעביר את שלטון הזדים מארצנו ונשקיע את עיקר מאמצינו בהשגת שוויון בינינו לבין שאר אזרחי המדינה - האם נוכל להבטיח את עצמנו מהיטמעות ח"ו בעם הישראלי? המעורטל מתורה ומצוות? צא ולמד מה אירע לזרמים דתיים שונים, אשר הגדירו את עצמם כ'ממלכתיים'. ואכן, ככל שהממלכתיות הישראלית הלכה ואיבדה את ערכיה, אף הם הלכו - לדאבון כל לב - בעקבות ממלכתיותם.

ההשלמה עם מצבנו והנסיון להשתלב בחברה האזרחית החילונית - כמובן במחשבה שלא לוותר על יהדותנו ואפילו כמלוא נימא - כמוה כהצהרה על עצמינו כ'חרדים ממלכתיים', ואוי לה לאותה בושה! הלא זה היה חששם של גדולי ישראל מפני ה'ציונות' החילונית, ידעו הם כי ברגע שנפסיק להילחם, ברגע שנתחיל להשלים עם מצבנו, רעה תהיה אחריתנו.

עימוד

עיצוב עימוד וסידור
ספרי קודש

מההקלדה ועד להדפסה
עימוד רב-טקסט ואינדזיין
נסיון והמלצות בשפע
052-7147590

חזון ציון הרב רפאל ספייער

כחול זרעך וצאצאי מעיך
כמעתי לא יכרת ולא
ישמד שמו מלפניי.

ואכן, המעיין היטב
בכל דברי ישעיהו מפרק
מ' ועד שם, יראה שכל דבריו נסובים
מסביב לכך שיש להכריז את דבר הגאולה בקול
רם, ולפנות המסילה לעליה לארץ בלא פחד,
ולבטוח בה' שהבטיח את הגאולה.

וכך ממשיך עוד שם בפרק נ', להוכיח
את אלו שאינם עולים, "אי זה ספר כריתות
אמכם אשר שלחתי... מדוע באתי ואין איש
קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפרות
ואם אין בי כח להציל". [ולכן דרשוהו חז"ל
בברכות ו' ע"ב על מצב בו הקב"ה בא בבית
הכנסת ולא מצא בה עשרה, שהוא מעין אותו
ענין, שביית הכנסת מעין ארץ ישראל היא,
וכמבואר בהרבה מקומות, והזכרתים בשעור
על המקרא וארץ ישראל ששוכתב בגליונות
קודמים. וכן "לוא הקשבת למצותי" דרשוהו
שם בע"א על המתין לחברו בבית הכנסת,
שהוא ג"כ מלמד, שבביהכנס"א לא יהיו יחידים
אלא הכל יחד, וכן את הפסוק שם - "מי בכם
ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים
... יבטח בשם ה'" - דרשוהו שם על מי
שלא בא לבית הכנסת, והכל לפי הפשט מדבר
בארץ ישראל, ושיש לבטוח בה' ולבוא על
אף הצרות].

ענין זה - לעלות לארץ ישראל בזמן
הפקידה - הוא מעין הנסיון שנתנסה בו אברהם
אבינו, וכמוזכר שם בפרק נ"א - "הביטו אל
צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם, הביטו אל
אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד
קראתיו ואברכהו וארבהו". והכוונה ללמוד
ממנו, שה' קראו לבוא לארץ, ושבזכות זה
"אעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך".
וממילא גם אתם אל תחששו מלעלות, "כי נחם
ה' ציון נחם כל חרבתיה".

"צאו מתוכה עמי
ומלטו איש את נפשו
מחרון אף ה'... פלטים
מחרב הלכו אל תעמדו
זכרו מרחוק את ה'
ירושלם תעלה על לבבכם"
(יכניסו כ"א).

הפסוקים מדברים במפלת בכל ע"י
כורש, והנביא פונה לעם ישראל ומורה להם
לחזור לירושלים, ומזהיר שהנשואים יסבלו
מחרון אף ה'. הכתוב מלמד אותנו, שמשהגיע
זמן הפקידה, מוטל על ישראל לעלות לארץ
ישראל, ואסור להם להישאר בארץ הגולה.
חובה זו חלה אף קודם הגאולה השלמה, שהרי
בתקופה זו עדיין היו הצרות מרובות, כמבואר
בספר עזרא, אלא שכורש אמר "מי בכם
מכל עמו יהי אהיו עמו ויעל לירושלם אשר
ביהודה" (שולח ב'), וזו היתה "פקידה בעלמא"
כמבואר במגילה י"ב ע"א, ופקידה זו מסמלת
את הזמן של "עד שתחפץ", ומחייבת את
ישראל לעלות לארץ. והטענה על אותם בני
בבל שלא עלו, נשארה לדורי דורות, וכמבואר
ביומא ט' ע"ב, "סנינא לכו, דכתיב אם חומה
היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור
עליה לוח ארז, אם עשיתם עצמכם כחומה
ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ככסף
שאין רקב שולט בו...". [ואמנם שם מבואר, שאין
זו הסיבה היחידה שבגללה לא שרתה שכינה, ע"ש, אבל
אעפ"כ שנאה עליהם יש. ומוזכר גם שם ס"ו ע"ב ובמנחות ק'
ע"א, עי' תוס' שם]. נמצא שלא זו בלבד שהשבעה
המוזכרת בכתובות קי"א ע"א, "שלא יעלו
ישראל כחומה", פג תוקפה [עי' הגי' בגליון], אלא
שמשבא הזמן ש'תחפץ", חובה עליהם לעלות
דוקא כחומה.

ענין זה מוזכר גם בישיהו מ"ח, "צאו מבבל
ברחו מכשדים בקול רנה הגידו השמיעו זאת
הוציאוהו עד קצה הארץ אמרו גאל ה' עבדו
יעקב". וע"ז הקדים קודם לכן - "אני ה' אהיך
מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך, לוא הקשבת
למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים, ויהי